

ח א ב וידבר יהוה אל-משה לאמר: דבר אל-אהרן ואמרת אליו בהעלותך נז בהעלתך

ג את-הנרות אל-מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות: ויעש כן אהרן

ד אל-מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה יהוה את-משה: וזה

מעשה המנרה מקשה זהב עד-ירכה עד-פרחה מקשה הוא כמראה

אשר הראה יהוה את-משה כן עשה את-המנרה:

ה וידבר יהוה אל-משה לאמר: קח את-הלולים מתוך בני ישראל וטהרתם נח ° ב

ז אתם: וכה-תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער

ח על-כל-בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו: ולקחו פר בן-בקר ומנחתו

ט סלת בלולה בשמן ופר-שני בן-בקר תקח לחטאת: והקרבת

את-הלולים לפני אהל מועד והקהלת את-כל-עדת בני ישראל:

י והקרבת את-הלולים לפני יהוה וסמכו בני-ישראל את-ידיהם

תרגום אונקלוס

א ומליל יי עם משה למימר: ב מליל עם אהרן ותימר ליה באדלקותך ית בוציניא לקביל אפי מנרתא יהון מנהרין שבעא בוציניא: ג ועבד כן אהרן לקביל אפי מנרתא אדליק בוצינהא כמא דפקיד יי ית משה: ד ודין עובד מנרתא נגידא דהב עד שדה עד שושנה נגידא היא כחזוא דאחזי יי ית משה כן עבד ית מנרתא: ה ומליל יי עם משה למימר: ו קריב ית ליואי מגו בני ישראל ותדפי יתהון: ז וכדין תעביד להון לדכואיהון אדי עליהון מיא דחטאת ויעברון מספר על כל בשרהון ויתורון לבושיהון וידכון: ח ויסבון תור בר תורי ומנחתיה סולתא דפילא במשח ותור תנין בר תורי תסב לחטאת: ט ותקריב ית ליואי קדם משכן זמנא ותכנוש ית כל כנשתא דבני ישראל: י ותקריב ית ליואי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון

פירוש רש"י

פרחה. כלומר, גופה של מנורה כלה וכל התלוי בה: עד ירכה. שהוא איבר גדול: עד פרחה. שהוא מעשה דק שבה – הכל 'מקשה'. ודרך 'עד' לשמש בלשון זה, כמו 'מגדיש ועד קמה ועד כרם זית' (שופטים יב:ז): כמראה אשר הראה וגו'. בתבנית אשר הראהו בהר, כמו שנאמר 'וראה ועשה בתבניתם וגו' (שמות יח:מ): כן עשה את המנרה. מי שעשאה. ומדרש אגדה: על ידי הקדוש ברוך הוא נעשית מאליה: (ו) קח את הלולים. קחם בדברים: 'אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום': (ז) הזה עליהם מי חטאת. של אפר הפרה, מפני טמאי מתים שבהם: והעבירו תער. מצאתי בדברי רבי משה הדרשן: לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו עבודה זרה, והיא קרויה 'זבחי מתים', והמצרע קרוי 'מת' (להלן יא:כה) – הזיקים תגלחת כמצרעים: (ח) ולקחו פר בן בקר. והוא עולה, כמו שכתוב 'ועשה וגו' ואת האחד עלה' (להלן פסוק יב), והוא קרבן צבור בעבודה זרה (להלן יב:כז): ופר שני. מה תלמוד לומר 'שני'? לומר לך, מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת, ובזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים. ואומר אני שהוראת שעה היתה, ששעיר היתה להם להביא לחטאת עבודה זרה עם פר העולה: (ט) והקהלת את כל עדת. לפי שהלולים נתנים קרבן כפרה תחתיהם, יבואו ויעמדו על קרבנם ויסמכו ידיהם עליהם:

סדר ח (ב) בהעלותך. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים? לפי שכשראה אהרן חנכת הנשיאים חלשה אז דעתו, שלא היה עמם בחנכה לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'חיידך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות: בהעלתך. על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון 'עליה', שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו: מכאן, שמעלה היתה לפני המנורה, שעליה הכהן עומד ומיטיב: אל מול פני המנורה. אל מול נר האמצעי, שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה: יאירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים ואחד שבגוף; שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי – הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים – ראשי הפתילות למול האמצעי. ולמה? כדי שלא יאמרו: 'לאורה הוא צריך': (ג) ויעש כן אהרן. להגיד שבחו של אהרן, שלא שנה: (ד) וזה מעשה המנרה. שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע, לפי שנתקשה בה, לכך נאמר 'זה': מקשה. בטדיץ בלעז, לשון 'דא לדא נקשן' (דניאל ג:מד), עשת של כפר זהב היתה, ומקיש בקרנס וחותר בכשיל לפשט איבריה כתקונן, ולא נעשית איברים איברים על ידי חבור: עד ירכה עד פרחה. 'ירכה' היא השדה שעל הרגלים, חלול, כדרך מנורות כסף שלפני השרים: עד ירכה עד

בהעלתך

ח

יֹא עַל־הַלְוִיִּם: וְהִנִּיף אֹהֶרֶן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 יב וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה: וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים
 וְעֹשֶׂה אֶת־הָאֹחֶד חֹטָאת וְאֶת־הָאֹחֶד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם:
 יג וְהֶעֱמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶרֶן וּלְפָנַי בְּנֵיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה:
 יד, טו וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם: וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ
 טז הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: כִּי נִתְּנִים
 נִתְּנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פִּטְרֹת כָּל־רָחֹם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי
 יז יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי: כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה
 יח בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי: וְאַקַּח אֶת־הַלְוִיִּם
 יט תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּנָה אֶת־הַלְוִיִּם נִתְּנִים | לְאֹהֶרֶן וּלְבְנָיו
 מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר
 עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בַּגֹּשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 כ אֶל־הַקֹּדֶשׁ: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם כְּכֹל
 כא אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוּיִם כִּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּתְּחַטְּאוּ
 הַלְוִיִּם וַיַּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּף אֹהֶרֶן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיִּכַּפֵּר עֲלֵיהֶם
 כב אֹהֶרֶן לְטַהֲרֵם: וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 לִפְנֵי אֹהֶרֶן וּלְפָנַי בְּנֵיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כִּן

תרגום אונקלוס

על לויאי: יא ויריס אהרן ית לויאי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהוון למפלח ית פולחנא דיי: יב וליואי יסמכון
 ית ידיהון על ריש תוריא ועבד ית חד חטאת וית חד עלתא קדם יי לכפרא על לויאי: יג ותקים ית לויאי קדם
 אהרן וקדם בנוהי ותרים יתהון ארמא קדם יי: יד ותפריש ית לויאי מגו בני ישראל ויהוון משמשין קדמי לויאי:
 טו ובתר כן ייעלו לויאי למפלח ית משכן זמנא ותדפי יתהון ותרים יתהון ארמא: טז ארי אפרשא מפרשין אנון
 קדמי מגו בני ישראל חלף פתח כל ולדא בוכרא כולא מבני ישראל קריבית יתהון קדמי: יז ארי דילי כל בוכרא
 בבני ישראל באנשא ובבעירא ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדישית יתהון קדמי: יח וקריבית
 ית לויאי חלף כל בוכרא בבני ישראל: יט ויהבית ית לויאי יהיבין לאהרן ולבנוהי מגו בני ישראל למפלח
 ית פולחן בני ישראל במשכן זמנא ולכפרא על בני ישראל ולא יהי בבני ישראל מותא במקרב בני ישראל לקודשא:
 כ ועבד משה ואהרן וכל כנשתא דבני ישראל ללויאי ככל דפקיד יי ית משה ללויאי כן עבדו להון בני ישראל:
 כא ואדפיאו לויאי וחורו לבושיהון וארים אהרן יתהון ארמא קדם יי וכפר עליהון אהרן לדכואיהון: כב ובתר
 כן עאלו לויאי למפלח ית פולחנהון במשכן זמנא קדם אהרן וקדם בנוהי כמא דפקיד יי ית משה על לויאי כן

פירוש רש"י

הדין, שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים, ולקחתי
 אותם לי עד שטעו בעגל, ועכשו ואקח את הלווי
 וגו' (להלן פסוק יח): (ט) ואתנה וגו'. חמשה פעמים
 נאמר 'בני ישראל' במקרא זה להודיע חבתן,
 שתוכף אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה
 חמשי תורה, זו ראיתי בבראשית רבה: ולא יהיה
 בבני ישראל נגף. שלא יצטרכו לגשת אל הקדש,
 שאם יגשו – יהיה נגף: (כ) ויעש משה ואהרן וכל
 עדת וגו'. משה העמידן, אהרן הניף, ישראל סמכו
 ידיהם: (כב) כאשר צוה ה' וגו' כן עשו. להגיד שבח
 העושים והנעשה בהם, שאחד מהם לא עכב:

(יא) והניף אהרן את הלווי תנופה. בדרך שאשם
 מצרע טעון תנופה חי. שלש תנופות נאמרו
 בפרשה זו: הראשונה לבני קהת, לכך נאמר בם
 'והיו לעבד את עבדת ה', לפי שעבודת קדש
 הקדשים עליהם – 'הארץ והשלחן וגו' (לעיל ג' לא);
 השנייה לבני גרשון, לכך נאמר בם 'תנופה לה'
 (להלן פסוק יג), שאף עליהם היתה עבודת הקדש –
 יריעות וקרסים הנראים בבית קדש הקדשים;
 והשלישית לבני מררי (להלן פסוק טז): (טז) נתנים
 נתנים. נתונים למשא, נתונים לשיר: פטרת.
 פתיחת: (יז) כי לי כל בכור. שלי היו הבכורות בקו

ח

כג עשו להם:

וידבר יהוה אל-משה לאמר: נט בהעלתך

כד זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא
 כה בעבדת אהל מועד: ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד
 כו עוד: ושרת את-אחיו באהל מועד לשמור משמרת ועבדה לא יעבד
 כז ככה תעשה ללויים במשמרתם:

כז וידבר יהוה אל-משה במדבר-סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים ס שלישי ג
 כח בחדש הראשון לאמר: ויעשו בני-ישראל את-הפסח במועדו:
 כט בארבעה עשר-יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במעדו
 ל ככל-חקתיו וככל-משפטיו תעשו אתו: וידבר משה אל-בני ישראל
 לא לעשת הפסח: ויעשו את-הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין
 הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יהוה את-משה כן עשו בני
 לב ישראל: ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא-יכלו
 לעשת-הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא:
 לג ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע

תרגום אונקלוס

עבדו להו': כג ומליל יי עם משה למימר: כד דא דלליואי מבר עשרין וחמיש שנין ולעילא ייתי לחיילא חילא בפולחן
 משכן זמנא: כה ומבר חמשין שנין יתוב מחיל פולחנא ולא יפלח עוד: כו וישמיש עם אחוהי במשכן זמנא למטר מטרא
 ופולחנא לא יפלח בדין תעביד לליואי במטרתהו': כז ומליל יי עם משה במדברא דסיני בשתא תנייתא למפקהון
 מארעא דמצרים בירחא קדמא למימר: כח ויעבדון בני ישראל ית פסחא בזמניה: כט בארבעת עשר יומא בירחא הדין
 בין שמישא תעבדון יתיה בזמניה ככל גזירתיה וככל דחזי ליה תעבדון יתיה: ל ומליל משה עם בני ישראל למעבד
 פסחא: לא ועבדו ית פסחא בניסן בארבעת עשר יומא לירחא בין שמישא במדברא דסיני ככל דפקיד יי ית משה כן
 עבדו בני ישראל: לב והו' גובריא דהו' מסאבין לטמי נפשא דאנשא ולא יכילו למעבד פסחא ביומא ההוא וקריבו
 קדם משה וקדם אהרן ביומא ההוא: לג ואמרו גובריא האנון ליה אנחנו מסאבין לטמי נפשא דאנשא למה נתמנע

פירוש רש"י

משפטיו. אלו מצות שעל גופו: 'צלי אש, ראשו על
 כרעיו ועל קרבו' (שמות ה:ט); 'שעל גופו ממקום
 אחר [ויג' שחוץ לגופו]: לשבעת ימים, ולמצה,
 ולבעור חמץ: (ל) וידבר משה וגו'. מה תלמוד לומר,
 והלא כבר נאמר 'וידבר משה את מעדי ה' (ויקרא
 יט:ל)? אלא, כששמע פרשת מועדים מסיני אמרה
 להם וחרז והזהירם בשעת מעשה: (לב) לפני משה
 ולפני אהרן. כששניהם יושבין בבית המדרש באו
 ושאלום; ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא
 היה יודע, אהרן מניין לו? : (לג) למה נגרע. אמר
 להם: 'אין קדשים קרבים בטמאה'. אמרו לו: 'יזרק
 הדם עלינו ככהנים טהורים ויאכל הבשר לטהורים'
 אמר להם: 'עמדו ואשמעה' (פסוק לד), כתלמיד
 המבטח לשמע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכו
 מבטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם
 השכינה. וראויה היתה פרשה זו לאמר על ידי
 משה כשאר כל התורה בלה, אלא שזכו אלו
 שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות על ידי זכאי:

(כד) זאת אשר ללויים. שנים פוסלין בהם, ואין
 המומים פוסלין בהם: מבן חמש ועשרים. ובמקום
 אחר אומר 'מבן שלשים שנה' (לעיל ג:נד), הא כיצד?
 מבן עשרים וחמש בא ללמד הלכות עבודה ולומד
 חמש שנים, ובן שלשים עובד. מכאן, לתלמיד
 שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, שוב
 אינו רואה: (כה) ולא יעבד עוד. עבדת משה בכתף
 אבל חוור הוא לנעילת שערים, ולשיר, ולטען
 עגלות. וזהו 'ושרת את אחיו' (פסוק כז) – 'עם
 אחוהי' כתרגומו: (כו) לשמור משמרת. לחנות סביב
 לאהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות: (כז) בחדש
 הראשון. פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד איר,
 למדת, שאין סדר מקדם ומאחר בתורה. ולמה לא
 פתח בזו? מפני שהיא גנותן של ישראל, שכל
 ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא הקריבו
 אלא פסח זה בלבד: (כח) במועדו. אף בשבת, במועדו
 אף בטמאה: (כט) ככל חקתיו. אלו מצות שבגופו:
 'שה, תמים, זכר, בן שנה' (שמות ה:טו); וככל

ח לָד לְבִלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־קֶרְבֶּן יְהוָה בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים בַּהֲעֵלְתְּךָ

מִלֶּשָׁה עֲמָדוֹ וְאַשְׁמָעָה מֵה־יִצְוָה יְהוָה לָכֶם:

לָה, לוֹ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ סָא

כִּי־יִהְיֶה טָמֵא | לְנֶפֶשׁ אוֹ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח

לֹא לַיהוָה: בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרִבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ

עַל־מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ: לֹא־יִשְׁאַירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וַעֲצֹם לֹא

לֹט יִשְׁבְּרוּ־בּוֹ כְּכֹל־חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ

לֹא־הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ כִּי | קֶרְבֶּן

מִיְהוָה לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא: וְכִי־יָגוּר אֶתְכֶם גֵּר

וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וְכַמִּשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֵׂה חֻקָּה אַחַת

מֵאֵל יִהְיֶה לָכֶם וּלְגֵר וּלְאֶזְרַח הָאָרֶץ: וּבַיּוֹם הַקִּים סָב רְבִיעִי ד'

אֶת־הַמִּשְׁכָּן כֶּסֶה הָעֲנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲלֵי הָעֵדֻת וּבַעֲרֵב יִהְיֶה

מִבַּעַד הַמִּשְׁכָּן כַּמֶּרְאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר: כֵּן יִהְיֶה תָמִיד הָעֲנָן יִכְסֶּנּוּ

מִגַּב וּמֶרְאֵה־אֵשׁ לַיְלָה: וּלְפִי הָעֲלֹת הָעֲנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְנֵי

יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן־שָׁם הָעֲנָן שָׁם יַחֲנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: עַל־פִּי

יְהוָה יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ כָל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הָעֲנָן

מִהַר עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: וּבַהֲאָרִיץ הָעֲנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ

תרגום אונקלוס

בְּדִיל דְּלֹא לְקַרְבָּא יְתֵי קוֹרְבָנָא דִּי בְּזִמְנִיה בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: לֹא וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה אוֹרִיכוֹ עַד דְּאַשְׁמַע מֵאֵל דְּאַתְּפַקֵּד מִן קֳדָם
יְיָ עַל דִּילְכוֹן: לֹא וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר: לוֹ מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר גִּבְרָ גִבְרָ אֲרִי יְהִי מִסָּאב לְטַמִּי נִפְשָׁא דְאַנְשָׁא
אוֹ בְּאוֹרַח רַחֲיקָא לְכוֹן אוֹ לְדִרְכוֹן וְיַעֲבִיד פֶּסַחָא קֳדָם יְיָ: לֹא בִּירְחָא תִּנְיָנָא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא בֵּין שְׁמַיָּא יַעֲבֹדוֹן יִתִּיה
עַל פִּטְרִי וּמִרְרִין יִכְלִיָּה: לֹא לֹא יִשְׁאָרוֹן מִנִּיהָ עַד צִפְרָא וְגִרְמָא לֹא יִתְבְּרוֹן בִּיהָ כְּכֹל גְּזִירַת פֶּסַחָא יַעֲבֹדוֹן יִתִּיה: לֹט וְגוֹבְרָא
דְּהוּא דְכִי וּבְאוֹרַח לֹא הוּא וְיִתְמַנַּע מִלְּמַעַבְד פֶּסַחָא וְיִשְׁתִּיבִי אֲנִשָׁא הַהוּא מֵעַמִּיהָ אֲרִי קוֹרְבָנָא דִּי לֹא קָרִיב בְּזִמְנִיה חוֹבִיָּה
יִקְבִּיל גּוֹבְרָא הַהוּא: מִ וְאֲרִי יִתְגַּיֵּיר עִמְכוֹן גִּירָא וְיַעֲבִיד פֶּסַחָא קֳדָם יְיָ כְּגִזְרַת פֶּסַחָא וּכְדַחְזִי לִיהָ כֵּן יַעֲבִיד קִימָא חַד יְהִי
לְכוֹן וּלְגִירָא וְלִיציבִיא דְּאַרְעָא: מֵאֵל וּבִיומָא דְּאַתְקַם מִשְׁכָּנָא חֲפָא עֲנָנָא יְתֵי מִשְׁכָּנָא דְּסִהְדוּתָא וּבְרִמְשָׁא הָוִי עַל
מִשְׁכָּנָא כְּחִיזוֹ אִישְׁתָּא עַד צִפְרָא: מִבַּעַד הָוִי תְּדִירָא עֲנָנָא חֲפִי לִיהָ וְחִיזוֹ אִישְׁתָּא בְּלִילִיא: מִגַּב וּלְפִי אִשְׁתָּא עֲנָנָא מֵעַל
מִשְׁכָּנָא וּבְתֵרָא כֵּן נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְאַתֵּר דְּשָׁרִי תָמָן עֲנָנָא תָמָן שְׁרוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מִדַּעַל מִימְרָא דִּי נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְעַל מִימְרָא דִּי שְׁרוֹן כָּל יוֹמִין דְּשָׁרִי עֲנָנָא עַל מִשְׁכָּנָא שְׁרוֹן: מֵאֵל וּבְאוֹרְכוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכָּנָא יוֹמִין סְגִיאִין וְיִטְרוֹן

פירוש רש"י

(לוֹ) אוֹ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה. נִקְוֵד עָלָיו, לוֹמַר, לֹא שְׂרָחוּקָה וְדָאִי, אֲלֵא שְׁהִיהָ חוּץ לְאַסְקַפַּת הָעֵזְרָה כָּל זְמַן שְׁחִיטָה. פֶּסַח שְׁנִי – מִצֵּה וְחִמְץ עִמּוֹ בְּבֵית, וְאִין שָׁם יוֹם טוֹב, וְאִין אֲסוּר חִמְץ, אֲלֵא עִמּוֹ בְּאִכְלִילָתוֹ: (מִ) וְכִי יָגוּר אֶתְכֶם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח. יָכוֹל, כָּל הַמִּתְגַּיֵּר יַעֲשֵׂה פֶסַח מִיָּד? תִּלְמוּד לומר 'חֻקָּה אַחַת וְגו'', אֲלֵא כֵּךְ מִשְׁמַעוֹ: 'וְכִי יָגוּר אֶתְכֶם גֵּר' וְכֵא עֵת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כְּחֻקָּה וְכַמִּשְׁפָּט יַעֲשֵׂה: (מֵאֵל) הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲלֵי הָעֵדֻת. הַמִּשְׁכָּן הָעָשׂוֹי לְהִיּוֹת אֹהֶל לְלַחַת הָעֵדוּת: יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן. כְּמוֹ 'הָיָה עַל הַמִּשְׁכָּן', וְכֵן לְשׁוֹן כָּל הַפֶּרָשָׁה: (מִגַּב) הָעֲלֹת הָעֲנָן. כְּתִרְגוּמוֹ 'אִסְתַּלְקוּת', וְכֵן 'וְנִעְלָה הָעֲנָן' (להלן ח:מז). וְלֹא יִתְכַּן

חז מו בני־ישראל אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִיֶּה הָעֵנָן יָמִים
מז מספֹּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהוָה יִחַנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ: וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִיֶּה
הָעֵנָן מַעֲרֹב עַד־בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעֵנָן בִּבְקֹר וְנִסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה
מח הָעֵנָן וְנִסְעוּ: אוֹ־יָמִים אוֹ־חֻדָּשׁ אוֹ־יָמִים בְּהֹאֲרִיךְ הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן
מט לִשְׁכֹּן עָלָיו יִחַנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבִהְעֵלְתוּ יִסְעוּ: עַל־פִּי יְהוָה
יִחַנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שְׁמְרוּ עַל־פִּי יְהוָה
בִּיד־מִשְׁהָ:

ט א, ב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוּצֹת כֹּסֶף מִקְשָׁה סג ח
ג תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמִסְעֵי אֶת־הַמַּחֲנֹת: וְתִקְעוּ בָהֶן
ד וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְאִם־בְּאַחַת יִתְקַעוּ
ה וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל: וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ
ו הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים קִדְמָה: וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה שְ�נִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים
ז תִּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמַסְעֵיהֶם: וּבִהְקָהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקַעוּ וְלֹא
ח תִּרְיעוּ: וּבְנִי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם

תרגום אונקלוס

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת מִטְרַת מִימְרָא דִּי וְלֹא נְטִלִין: מִזְּ וְאִית דְּהוּי עֲנָנָא יוֹמִין דְּמִנִּין עַל מִשְׁכְּנָא עַל מִימְרָא
דִּי שְׁרֹן וְעַל מִימְרָא דִּי נְטִלִין: מִזְּ וְאִית דְּהוּי עֲנָנָא מִרְמָשָׁא עַד צִפְרָא וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא בְּצִפְרָא וְנִטְלִין
אוֹ יִימָם וְלִילִי וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא וְנִטְלִין: מִזְּ אוֹ תְּרִין יוֹמִין אוֹ יָרִחָא אוֹ עֵדֶן בְּעֵדֶן בְּאוֹרְכוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא
לְמִשְׁרֵי עֲלוּהִי שְׁרֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נְטִלִין וּבִאֲסִתְלֻקוֹתֶיהָ נְטִלִין: מִטְּ עַל מִימְרָא דִּי שְׁרֹן וְעַל מִימְרָא דִּי
נְטִלִין יֵת מִטְרַת מִימְרָא דִּי נְטִרִין עַל מִימְרָא דִּי בִידָא דְּמִשְׁהָ:
א וּמִלִּיל יִי עִם מִשָּׁה לְמִימְרָא: ב עֲבִיד לָךְ תְּרִיתִין חֲצוּצְרִין דְּכֹסֶף נְגִיד תַּעֲבִיד יִתְהוּן וְיִהוּן לָךְ לְעִרְעָא
כְּנִשְׁתָּא וְלֹאֲטִלָא יֵת מִשְׁרִיתָא: ג וְיִתְקַעוּן בָּהוּן וְיִזְדְּמִנּוּן לְוִתְךָ כָּל כְּנִשְׁתָּא לְתִרְעָא מִשְׁכָּן זְמָנָא: ד וְאִם
בְּחֻדָּא יִתְקַעוּן וְיִזְדְּמִנּוּן לְוִתְךָ רַבְרַבִּיא רִישֵׁי אֲלֵפֵי דִּישְׂרָאֵל: ה וְתִתְקַעוּן יְבִבְתָּא וְיִטְלוּן מִשְׁרִיתָא
דְּשְׁרִין קְדוּמָא: ו וְתִתְקַעוּן יְבִבְתָּא תְּנִינּוֹת וְיִטְלוּן מִשְׁרִיתָא דְּשְׁרִין דְּרֹמָא יְבִבְתָּא יִתְקַעוּן לְמִטְלִיָּהוּן:
ז וּבְמִכְנֵשׁ יֵת קָהֵל תִּתְקַעוּן וְלֹא תִיבְבוּן: ח וּבְנֵי אַהֲרֹן כֹּהֲנֵי יִתְקַעוּן בַּחֲצוּצְרֹתָא וְיִהוּן לְכוּן לְקִים עֲלֵם
פִּירוּשׁ רְשִׁי

(מז) וַיֵּשׁ. כְּלוּמַר, וּפְעָמִים: יָמִים מִסְפֹּר. יָמִים
מוֹעֲטִים: (מח) אוֹ יָמִים. שָׁנָה, כְּמוֹ 'יָמִים תִּהְיֶה
גֵּאֲלָתוֹ' (ויקרא כ:טו):
סדר ט (ב) עֲשֵׂה לָךְ. שִׁיחֵיו תּוֹקְעִין לְפָנֶיךָ כְּמִלְךָ,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְיִהְיֶה בִּישְׁרוֹן מִלְּךָ' (דברים כו:ה):
עֲשֵׂה לָךְ. מִשְׁלָךְ: עֲשֵׂה לָךְ. אֶתְּהָ עוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ
בָּהֶם וְלֹא אַחֵר: לְמִקְרָא הָעֵדָה. כְּשֶׁתִּרְצֶה לְדַבֵּר עִם
סִנְהֶדְרִין וּשְׂאֵר הָעָם וְתִקְרָאם לְאַסֹּף אֵלֶיךָ, תִּקְרָאם
עַל יְדֵי חֲצוּצְרוֹת: וּלְמַסְעֵי אֶת הַמַּחֲנֹת. בְּשַׁעַת
סְלוּק מַסְעוֹת תִּתְקַעוּ בָּהֶם לְסִימָן: נִמְצָאֵת אֶתְּהָ
אוֹמֵר עַל פִּי שְׁלֹשָׁה הָיוּ נוֹסְעִים: עַל פִּי הַקְדּוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וְעַל פִּי מִשָּׁה, וְעַל פִּי חֲצוּצְרוֹת: מִקְשָׁה.
מִן הָעֵשֶׂת תַּעֲשֶׂה בְּהַקְשַׁת הַקֶּרֶן: (ג) וְתִקְעוּ
בָּהֶן. בְּשִׁתִּיָּה, וְהוּא סִימָן לְמִקְרָא הָעֵדָה, שֶׁנֶּאֱמַר
'וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה, אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד':
(ד) וְאִם בְּאַחַת יִתְקַעוּ. הוּא סִימָן לְמִקְרָא הַנְּשִׂאִים,
שֶׁנֶּאֱמַר 'וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים', וְאִם הֵן יַעֲדִיתָן אֶל

ט לְדֹרֹתֵיכֶם: וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל־הָעָר הַצָּרָה אֹתְכֶם בְּהִעָלֶתְךָ וְהִרְעַתָּם בַּחֲצֹצְרוֹת וּנְזִפְרָתָם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתָּם מֵאִי־בֵיכֶם: י וּבַיּוֹם שֶׁמָּחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֳדָשְׁכֶם וּתְקַעְתָּם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

יא וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַעֲשָׂרִים בַּחֹדֶשׁ נִעְלָה הָעֲנָן מֵעַל סד חמישי ו יב מִשְׁכַּן הָעֵדֻת: וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינִי וַיִּשְׁכְּן הָעֲנָן יג, יד בַּמִּדְבַּר פָּאֶרָן: וַיִּסְעוּ בְּרֹאשׁוֹנָה עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה: וַיֵּסַע דָּגֶל מַחֲנֶה בְנֵי־יְהוּדָה בְּרֹאשׁוֹנָה לְצַבָּאתָם וְעַל־צָבָאוֹ נַחֲשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב: טו, טז וְעַל־צָבָא מִטָּה בְנֵי יִשְׁשָׁכָר נִתְנָאֵל בֶּן־צוּעֵר: וְעַל־צָבָא מִטָּה בְנֵי זְבוּלֹן יז אֱלִיאָב בֶּן־חֶלֶן: וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנִסְעוּ בְנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרָרִי נְשָׂאֵי יח הַמִּשְׁכָּן: וְנִסְעוּ דָּגֶל מַחֲנֶה רְאוּבֵן לְצַבָּאתָם וְעַל־צָבָאוֹ אֱלִיצוּר יט בֶּן־שְׂדִיאוֹר: וְעַל־צָבָא מִטָּה בְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צוּרִישָׁדִי: כ, כא וְעַל־צָבָא מִטָּה בְנֵי־גָד אֱלִיסָפָה בֶּן־דְּעוּאֵל: וְנִסְעוּ הַקֹּהֲלִיתִים נְשָׂאֵי כב הַמִּקְדָּשׁ וְהָקִימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאָם: וְנִסְעוּ דָּגֶל מַחֲנֶה בְנֵי־אֶפְרַיִם כג לְצַבָּאתָם וְעַל־צָבָאוֹ אֱלִישַׁמֶּע בֶּן־עַמִּיהוּד: וְעַל־צָבָא מִטָּה בְנֵי מְנַשֶּׁה

תרגום אונקלוס

לְדֹרִיכוֹן: ט וְאִרִי תִיעָלוֹן לְאַגְחָא קָרְבָא בְּאַרְעֵכוֹן עַל מַעֲיָק דְּמַעֲיָקִין לְכוֹן וְתִיבְכוֹן בַּחֲצוּצְרָתָא וַיִּיעוֹל דּוֹכְרָנְכוֹן לְטָבָא קָדָם יי אֱלֹהֵכוֹן וְתַתְּפִרְקוֹן מִשְׁנָאִיכוֹן: י וּבַיּוֹם חֲדוֹתְכוֹן וּבְמוֹעֲדֵיכוֹן וּבְרִישֵׁי יְרִיחוֹכוֹן וְתַתְּקַעוֹן בַּחֲצוּצְרָתָא עַל עֲלוֹתְכוֹן וְעַל נִכְסַת קוֹדֵשִׁיכוֹן וַיְהוֹן לְכוֹן לְדוֹכְרָנָא קָדָם אֱלֹהֵכוֹן אָנָּה יי אֱלֹהֵכוֹן: יא וְהָיָה בִּשְׁתָּא תַנְיִיתָא בִּירְחָא תַנְיִנָּא בַּעֲשָׂרִין בִּירְחָא אֶסְתַּלַּק עֲנָנָא מֵעָלְיָ מִשְׁכְּנָא דְּסִדְהוֹתָא: יב וְנִטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטְלֵיָהוֹן מִמִּדְבָּרָא דְּסִינִי וּשְׂרָא עֲנָנָא בַּמִּדְבָּרָא דְּפָאֶרָן: יג וְנִטְלוּ בַּקְדָּמִיתָא עַל מִימְרָא דִּי בִידָא דְּמֹשֶׁה: יד וְנִטְלָ טִיקָס מִשְׁרִית בְנֵי יְהוּדָה בַּקְדָּמִיתָא לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילֵיהָ נַחֲשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב: טו וְעַל חִילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי יִשְׁשָׁכָר נִתְנָאֵל בֶּן צוּעֵר: טז וְעַל חִילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּן חֶלֶן: יז וּמִתְּפָרַק מִשְׁכְּנָא וְנִטְלִין בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרָרִי נְשָׂאֵי מִשְׁכְּנָא: יח וְנִטְלִין טִיקָס מִשְׁרִית רְאוּבֵן לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילֵיהָ אֱלִיצוּר בֶּן שְׂדִיאוֹר: יט וְעַל חִילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן צוּרִישָׁדִי: כ וְעַל חִילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי גָד אֱלִיסָפָה בֶּן דְּעוּאֵל: כא וְנִטְלִין בְנֵי קָהָת נְטִילֵי מִקְדָּשָׁא וּמִקִּימִין יֵת מִשְׁכְּנָא עַד מִיתִיהוֹן: כב וְנִטְלִין טִיקָס מִשְׁרִית בְנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילֵיהָ אֱלִישַׁמֶּע בֶּן עַמִּיהוּד: כג וְעַל חִילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי מְנַשֶּׁה פִּירוּשׁ רִשִּׁי

הַמִּשְׁכָּן וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בַּעֲגָלוֹת [וְנוֹסְעִין], וְהָאֲרוֹן וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ שֶׁל מֹשֶׁה בְנֵי קָהָת עוֹמְדִים מְכַסִּין וְנִתְּנִים עַל הַמוֹטוֹת, עַד שֶׁנִּסְעוּ דָּגֶל מַחֲנֶה רְאוּבֵן; וְאַחֵר כֵּךְ 'וְנִסְעוּ הַקֹּהֲלִיתִים' (פסוק כא): (כא) נְשָׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ. נְשָׂאֵי הַדְּבָרִים הַמִּקְדָּשִׁים: וְהָקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן. בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרָרִי, שֶׁהָיוּ קוֹדְמִים לָהֶם מִסַּע שְׁנֵי דָגְלִים, הָיוּ מְקִימִין אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּשֶׁהָיָה הָעֲנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַחֲנִינָה נִרְאָה בְּדָגֶל מַחֲנֶה יְהוּדָה וְהֵם חוֹנִים, וְעֵדִין בְנֵי קָהָת בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דָגְלִים הָאֲחֵרִים, הָיוּ בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרָרִי מְקִימִין אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְכִשְׁבָּאִים בְנֵי קָהָת, מוֹצֵאִים אוֹתוֹ עַל מְכוֹנוֹ וּמְכַנִּסִּין בּוֹ הָאֲרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמְּנוֹרָה וְהַמִּזְבֵּחוֹת; וְזֶה מִשְׁמַעוֹת הַמִּקְרָא: 'וְהָקִימוּ' מְקִימֵי 'הַמִּשְׁכָּן', אוֹתוֹ 'עַד' – טָרָם – 'בָּאָם' שֶׁל בְנֵי קָהָת:

(י) עַל עַלְתֵיכֶם. בְּקֶרֶפֶן צִבּוֹר הַפְּתוּב מִדְּבַר: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. מִכָּאן לְמַדְנוּ מַלְכוּיּוֹת עִם זְכוּרֹנוֹת וְשׁוּפְרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְתַקַּעְתֶּם' – הָרִי שׁוּפְרוֹת, 'לְזִכְרוֹן' – הָרִי זְכוּרֹנוֹת, 'אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם' – זֶה מַלְכוּת: (יא) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי. נִמְצְאָתָא אִתָּהּ אוֹמֵר: שְׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ חֶסֶר עֲשָׂרָה יָמִים עָשׂוּ בַּחֲזוֹרָב, שֶׁהָרִי בְּרָאשׁ חֹדֶשׁ סִיּוֹן חָנוּ שֵׁם (שְׁמוֹת יז: כח), וְלֹא נִסְעוּ עַד עֲשָׂרִים בְּאִיר לְשָׁנָה הַבָּאָה: (יב) לְמַסְעֵיהֶם. כַּמִּשְׁפָּט הַמִּפְרָשׁ לְמַסַּע דָּגְלֵיהֶם, מִי רֹאשׁוֹן וּמִי אַחֲרוֹן: בַּמִּדְבַּר פָּאֶרָן. קְבוּרוֹת הַתַּאֲוָה בַּמִּדְבַּר פָּאֶרָן הָיָה, וְשֵׁם חָנוּ מִמִּסַּע זֶה: (יז) וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן. כִּיּוֹן שֶׁנִּסְעוּ דָּגֶל יְהוּדָה, נִכְנָסוּ אַחֲרָיוּ וּבְנֵי וּפְרָקוּ אֶת הַפְּרָכָת וְכִסּוּ בָּהּ אֶת הָאֲרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכָא אַחֲרָיוּ וּבְנֵי בְנִסְעוּ הַמַּחֲנֶה' (לֵעִיל ג: יז), וּבְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרָרִי פּוֹרְקִין

ט כד גמליאל בן-פדהצור: ועל-צבא מטה בני בנימן אבידן בן-גדעוני: בהעלתך
 כה ונסע דגל מחנה בני-דן מאסף לכל-המחנות לצבאתם ועל-צבאו
 כו אחיעזר בן-עמישדי: ועל-צבא מטה בני אשר פגעיאל בן-עכרן:
 כז, כח ועל-צבא מטה בני נפתלי אחירע בן-עינן: אלה מסעי בני-ישראל
 כט לצבאתם ויסעו: ויאמר משה לחבב סה ° i

בן-רעואל המדיני חתן משה נסעים | אנחנו אל-המקום אשר אמר יהוה
 אתו אתן לכם לכה אתנו והטבנו לך כי-יהוה דבר-טוב על-ישראל:
 ל, לא ויאמר אליו לא אלקי כי אם-אל-ארצי ואל-מולדתי אלקי: ויאמר אל-נא
 לב תעזב אתנו כי | על-כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים: והיה
 כי-תלך עמנו והיה | הטוב ההוא אשר ייטיב יהוה עמנו והטבנו לך:
 לג ויסעו מהר יהוה דרך שלשת ימים וארון ברית-יהוה נסע לפניהם דרך

תרגום אונקלוס

גמליאל בר פדהצור: כד ועל חילא דשבטא דבני בנימין אבידן בר גדעוני: כה ונטיל טיקס משרית בני דן מכניש לכל
 משריתא לחיליהון ועל חיליה אחיעזר בר עמישדי: כו ועל חילא דשבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן: כז ועל חילא
 דשבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן: כח אלין מטלני בני ישראל לחיליהון ונטלו: כט ואמר משה לחובב בר רעואל
 מדינא חמוהי דמשה נטלין אנחנא לאתרא דאמר יי תיהא איתין לכון איתא עמנא ונוטיב לך ארי יי מליל לאיתא
 טבתא על ישראל: ל ואמר ליה לא איזיל אלהין לארעי ולילדותי איזיל: לא ואמר לא כען תשובוך יתנא ארי על כן
 ידעתא כד הוינא שרן במדברא וגבורן דאתעבידא לנא חזיתא בעינך: לב ויהי ארי תיזיל עמנא ויהי טבא ההוא דיוטיב
 יי עמנא ונוטיב לך: לג ונטלו מטורא דאתגלי עלוהי יקרא די מהלך תלתא יומין וארון קנמא די נטיל קדמיהון מהלך

פירוש רש"י

שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו: כי על כן
 ידעת חנתנו במדבר. כי נאה לך לעשות זאת, על
 אשר ידעת חנותנו במדבר, וראית נסים וגבורות
 שנעשו לנו: כי על כן ידעת. כמו 'על אשר ידעת',
 כמו 'כי על כן לא נתתיה לשלה בני' (בראשית
 לד: כו), 'כי על כן עברתם' (שם טו: ה), 'כי על כן באו'
 (שם טו: ח), 'כי על כן ראיתי פניך' (שם ל: מ): והיית
 לנו לעינים. לשון עבר, כתרגומו. דבר אחר: לשון
 עתיד: כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו, תהי מאיר
 עינינו [ויג כמו שהארפת עינינו בפרשת דינים]. דבר
 אחר: שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר
 'ואהבתם את הגר' (דברים ט: יט): (לב) והיה הטוב
 ההוא וגו'. מה טובה היטיבו לו? אמרו,
 כשהיו ישראל מחלקין את הארץ, היה דשנה של
 יריחו חמש מאות אמה על חמש מאות אמה,
 והניחוהו מלחלק; אמרו: 'מי שיבנה בית המקדש
 בחלקו, הוא יטלנו'; ובין כך ובין כך נתנוהו לבני
 יתרו, ליונדב בן רכב, שנאמר 'ובני קיני חתן
 משה עלו מעיר התמרים וגו' (שופטים א: ז):
 (לג) דרך שלשת ימים. מהלך שלשת ימים הלכו
 ביום אחד, שהיה הקדוש ברוך הוא חפץ להכניסם
 לארץ מיד: וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך
 (כה) מאסף לכל המחנות. תלמוד ירושלמי (עירובין
 פרק ה הלכה א): לפי שהיה שבטו של דן מרבה
 באוכלוסין, היה נוסע באחרונה, וכל מי שהיה
 מאבד דבר היה מחזירו לו. אתיא כמאן דאמר:
 כתבה היו מהלכין, ומפיק ליה מן 'כאשר יחנו בן
 יסעו' (לעיל ב: ז). ואית דאמרי: כקורה היו מהלכין,
 ומפיק ליה מן 'מאסף לכל המחנות': (כח) אלה
 מסעי. זה סדר מסעיהם: ויסעו. ביום ההוא נסעו:
 (כט) חבב. הוא יתרו, שנאמר 'מבני חבב חתן
 משה' (שופטים ג: יב), ומה תלמוד לומר 'ותבאנה אל
 רעואל אביהן' (שמות א: מ)? מלמד, שהתינוקות
 קורין לאבי אביהן 'אבא'. ושמות הרבה היו לו:
 יתרו – על שם שיתר פרשה אחת בתורה, חובב –
 על שחבב את התורה וכו': נסעים אנחנו אל המקום.
 מיד – עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ; שבמסע
 זה הראשון נסעו על מנת לכנס לארץ ישראל, אלא
 שחטאו ב'מתאוננים'. ומפני מה שתף משה עצמו
 עמהם? שעדין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהוא
 נכנס: (ל) אל ארצי ואל מולדתי. אם בשביל נכסי,
 אם בשביל משפחתי: (לא) אל נא תעזב. אין 'נא'
 אלא לשון בקשה, שלא יאמרו: 'לא נתגיר יתרו
 מחבה; סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשו
 ההפטר (ישעיה יא: א-י+מט) פותחת והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכאו האבדים... והשתחוו לה'... בירושלם:

ט לַדְּשָׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה: וַעֲנַן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם בַּהֲעֶלְתָּךְ

לָה מִן־הַמַּחֲנֶה: וַיְהִי בְנִסְעֵהָ אֶרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה סו שְׂשִׁי

לֹו קוֹמָה | יְהוָה וַיִּפְצֹו אִי־בִיד וַיִּנָּסוּ מִשְׁנֵאִיד מִפְּנִיד: וּבְנַחָה יֹאמֶר שׁוּבָה

יְהוָה רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל:

לֹו וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאֲזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּחַר אָפּוֹ וַתִּבְעַר־בָּם סו

לָח אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקֻצָּה הַמַּחֲנֶה: וַיִּצְעַק הָעַם אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה

לָט אֶל־יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא תִבְעָרָה כִּי־בִעָרָה

מָ בָם אֵשׁ יְהוָה: וַהֲאִסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תְאוּהָ וַיֵּשְׁבוּ וַיִּכְבּוּ גַם

מֵא בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בָּשָׂר: זָכְרָנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל

בַּמִּצְרִים חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבִטָּחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבָּצְלִים

תרגום אונקלוס

תִּלְתָּא יוֹמִין לְאַתְקִנָּא לְהוֹן אֶתֶר בֵּית מִשְׁרֵי: לֹו וַעֲנַן יִקְרָא דִּי מִטַּל עֲלוֹיְהוֹן בִּימָמָא בְּמִטְלְהוֹן מִן מִשְׁרִיתָא: לָה וַהֲוָה בְּמִטַּל אֲרוֹנָא וַאֲמַר מֹשֶׁה אֲתִגְלִי יִי וַיִּתְּבְּרוֹן שְׁנֵאִיד וַיַּעֲרְקוֹן בְּעֲלֵי דְבִכָּד מִן קְדָמָד: לֹו וּבְמִשְׁרוּהִי אָמַר תּוֹב יִי שְׂרִי בִיקְרָךְ בְּגוֹ רַבּוֹת אֶלְפִּיא דִּישְׂרָאֵל: לֹו וַהֲוָה עֲמָא כַּד מִסְתַּקְפִּין בִּישׁ קָדָם יִי וּשְׁמִיעַ קָדָם יִי וַתְּקִיף רוּגְזִיהּ וּדְלִיקַת בְּהוֹן אִישְׁתָּא מִן קָדָם יִי וַיִּשְׁיִצִּיאַת בְּסִיפֵי מִשְׁרִיתָא: לָח וַצּוֹחַ עֲמָא עַל מֹשֶׁה וְצִלִּי מֹשֶׁה קָדָם יִי וַאֲשְׁתַּקַּעַת אִישְׁתָּא: לָט וַקְרָא שְׁמִיהּ דְּאַתְרָא הַהוּא דְּלִיקַתָּא אֲרִי דְּלִיקַת בְּהוֹן אִישְׁתָּא מִן קָדָם יִי: מוֹרְבָּרְבִין דְּבִינִיהוֹן שְׁאִילוּ שְׁאִילָתָא וַתְּבוּ וּבִכּוּ אַף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ מִן יוֹכִילְנָא בָּשָׂרָא: מֵא דְכִירִין אֲנַחְנָא יֵת נּוֹנִיא דְּהוּנָא אֲכִלִין בַּמִּצְרִים מִגֵּן יֵת בּוֹצִינָא וַיֵּת אֲבִטָּחִיא וְכִרְתִּי וּבּוֹצִלִי פִירוּשׁ רְשִׁי

שְׁלֹשֶׁת יָמִים. זֶה הָאָרוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם לְמַלְחָמָה וּבֹו שְׂבָרִי לַחַת מְנַחִים, וּמִקְדִּים לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתֵקֶן לָהֶם מָקוֹם חֲנִיָּה: (לֹו) וַעֲנַן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם. שְׂבָעָה עֲנָנִים כְּתוּבִים בְּמִסְעֵיהֶם: אַרְבָּעָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְאַחַד לְמַעַלָּה וְאַחַד לְמַטָּה, וְאַחַד לִפְנֵיהֶם מִנְמִיד אֶת הַגְּבוּהָ וּמִגְבִּיָּה אֶת הַנֶּמֶזֶד וְהוֹרֵג נַחֲשִׁים וְעַקְרָבִים: מִן הַמַּחֲנֶה. מִמָּקוֹם חֲנִיָּתָן: (לָה) וַיְהִי בְנִסְעֵהָ אֶרֶץ. עֲשֶׂה לֹו סִימְנִיּוֹת מִלְּפָנָיו וּמִלְאַחֲרָיו לִזְמַר שְׁאִין זֶה מָקוֹמוֹ; וְלִמָּה נִכְתָּב כָּאֵן? כְּדִי לְהַפְסִיק בֵּין פְּרַעְנוֹת לְפְרַעְנוֹת וְכו', כְּדֹאִיתָא ב'כָּל כְּתָבִי הַקִּדְשׁ' (שְׁבַת קט"ז): קוֹמָה ה'. לְפִי שְׁהִיָּה מִקְדִּים לִפְנֵיהֶם מִהֲלֶךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים, הִיָּה מֹשֶׁה אֹמֶר: 'עֲמַד וְהִמָּתֵן לָנוּ וְאַל תִּתְרַחֵק יוֹתֵר'. בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא ב'וִיקְהָל': וַיִּפְצֹו אִי־בִיד. הַמִּכְנָסִין: וַיִּנָּסוּ מִשְׁנֵאִיד. אֵלֹו הָרוֹדְפִים: מִשְׁנֵאִיד. אֵלֹו שׁוֹנְאִי יִשְׂרָאֵל; שְׁכָל הַשׁוֹנָא אֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹנָא אֶת מִי שְׁאֹמֶר וְהִיָּה הַעוֹלָם, שְׁנֵאֹמֶר 'וּמִשְׁנֵאִיד נְשָׂאוּ רֹאשׁ' (תְּהִלִּים סדר יא פסוק צו, מִזְמוֹר פֶּב שְׁלֹו פסוק ג), וּמִי הֵם? 'עַל עֲמָד יַעֲרִימוּ סוֹד' (שִׁם צו, ד' בְּהַתְּאֻמָּה): (לֹו) שׁוּבָה ה'. מְנַחֵם תִּרְגְּמוּ לְשׁוֹן מְרֻגָּע, וְכֵן 'בְּשׁוּבָה וְנַחַת תּוֹשְׁעוֹן' (יִשְׁעִיָּה יב:יז): רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל. מְגִיד שְׁאִין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה בִּישְׂרָאֵל פְּחוֹתִים מִשְׁנֵי אֶלְפִים וּשְׁתֵּי רַבְבוֹת: (לֹו) וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים. אִין 'הָעַם' אֵלָּא רְשָׁעִים, וְכֵן הוּא אֹמֶר 'מָה אֶעֱשֶׂה לָּעַם הַזֶּה' (שְׁמוֹת יג:יג), וְאֹמֶר 'הָעַם הַזֶּה הָרַע' (יִרְמִיָּה י:יג). וְכִשְׁהֵם כְּשִׁרִים קְרוּאִים 'עַמִּי', שְׁנֵאֹמֶר 'שְׁלַח עַמִּי' (שְׁמוֹת ו:א), 'עַמִּי מָה עֲשִׂיתִי לָךְ' (תְּרִי עֶשֶׂר, מִיכָה, יא:כז): כְּמִתְאַנְנִים. אִין 'מִתְאַנְנִים'

ט מִבְּ, מִגְּ וְאֶת־הַשּׁוֹמֵיִם: וְעַתָּה נַפְשָׁנוּ יִבְשֶׁה אֵין כָּל בְּלִיתִי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ: וְהַמֶּן
 מִדְּ כִזְע־גֹּד הוּא וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדִלָּח: שְׁטוֹ הָעַם וְלִקְטוּ וְטַחְנוּ בְּרָחִים אוֹ
 דָּכוּ בַמִּדְבָּהּ וּבִשְׁלוּ בַפָּרוֹר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד
 מִה, מִזְּ הַשָּׁמֶן: וּבִרְדֹּת הַטֹּל עַל־הַמַּחְנֶה לִילָה יֵרֵד הַמֶּן עָלָיו: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה
 אֶת־הָעָם בִּכְהָ לְמַשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לִפְתַּח אָהָלוֹ וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה מְאֹד
 מִזְּ וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה רָע: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לְמָה הִרְעַתָּ לַעֲבָדְךָ וּלְמָה
 מִחְּ לֹא־מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־מִשְׁאֵל כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלַי: הָאֲנֹכִי הָרִיתִי
 אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדֹתִיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בַחֲיִקְךָ
 מִטְּ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאָמֶן אֶת־הַיֵּנֶק עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו: מֵאֵין
 לִי בִשָּׁר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַלְנוּ בִשָּׁר
 נ וְנֹאכְלָה: לֹא־אוּכַל אֲנֹכִי לִבְדִּי לָשׂוּם אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי:
 נֹא וְאִם־כִּכֶּה | אֶת־עֲשֵׂה לִי הֲרַגְנִי נָא הֲרֹג אִם־מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 וְאֶל־אַרְאָה בְּרַעְתִּי:

תרגום אונקלוס

ותומי: מִבְּ וּכְעַן נַפְשָׁנוּ תֹאכֵב לִית כָּל מִדְּעָם אֶלְהֵין לִמְנָא עֵינָנו: מִגְּ וּמִנָּא כִכֵּר זָרַע גֹּדָא הוּא וְחִזּוּיָה כְחִיזוּ בְדוּלְחָא:
 מִדְּ שִׁיטִין עָמָא וְלִקְטִין דְּצִבִּי טַחִין בְּרַחֲמֵי וּדְצִבִּי דְּאִיךְ בַּמִּדְבָּרָא וּמִבְשָׁלִין לִיה בַּקִּדְרָא וְעַבְדִּין יִתִּיה גְּרִיזִין וְהוּי
 טַעְמִיה כְּטַעְמֵי דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא: מִה וְכִד נַחֲתִי טֹלָא עַל מִשְׁרִיתָא בְּלִילִיָא נַחֲתִי מִנָּא עֲלוּהִי: מִזְּ וּשְׁמַע מֹשֶׁה יֵת עָמָא בְּכֵן
 לְזָרַעִיתָהוֹן גִּבֵּר בְּתַרְע מִשְׁכָּנִיה וּתְקִיף רוּגְזָא דִּי לְחֹדָא וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה בִישׁ: מִזְּ וְאֹמֶר מֹשֶׁה קָדָם יְיָ לֵמָּא אֲבִיאִשְׁתָּא
 לַעֲבָדְךָ וּלְמָא לֹא אֲשַׁכַּחִית רַחֲמִין קִדְמָךְ לְשׁוּאָה יֵת מִטוּל כָּל עָמָא הָדִין עָלַי: מִחְּ הָאֵב אֲנָא לְכָל עָמָא הָדִין אִם בְּנֵי אֲנֹן
 דְּאִמְרַת לִי סוֹבְרֵי בְּתוּקְפָךְ כְּמָא דְּמִסוּבְר תוֹרְבִינָא יֵת יִנְקָא עַל אֶרְעָא דְּקִימְתָּא לַאֲבֹתָהוֹן: מִטְּ מִנִּי לִי בִשָּׁרָא לְמִתֵּן לְכָל
 עָמָא הָדִין אֲרִי בְּכֵן עָלַי לְמִימַר הֵב לָנָא בִשָּׁרָא וְנִיכּוּל: נ לִית אֲנָא יָכִיל בְּלַחְדִּי לְסוֹבְרָא יֵת כָּל עָמָא הָדִין אֲרִי יָקִיר מִנִּי:
 נֹא וְאִם בְּדִין אֶת עֲבִיד לִי קְטוּלָנִי כְעַן מִקְטֵל אִם אֲשַׁכַּחִית רַחֲמִין קִדְמָךְ וְלֹא אֲחִזִּי בְּבִשְׁתִּי:

פירוש רש"י

למיניקות; אומרים לאשה: 'אל תאכלי שום ובצל, מפני התינוק'; משל למלך וכו', כדאיתא בספרי: החציר. כרישין, פורילש, ותרגומו: ית בוציניא וגו': (מב) אל המן עינינו. מן בשחר, מן בערב: (מג) והמן כזרע גד. מי שאמר זה לא אמר זה; ישראל אומרים: 'בלתי אל המן עינינו', והקדוש ברוך הוא הכתיב בתורה: 'והמן כזרע גד וגו'', כלומר, ראוי באי עולם, על מה מתלוננים בני, והמן כך וכך הוא חשוב: כזרע גד. עגל הוא כגדא, זרע קוליינדר: בדלח. שם אכן טובה, קרישטל: (מד) שטו. אין 'שיט' אלא לשון טיול, אבטייאר, בלא עמל: וטחנו ברחים וגו'. לא ירד ברחים ולא בקדרה ולא במדוכה, אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבשלין: בפרור. קדרה: לשד השמן. לחלוח של שמן, כך פרשו דונש. ודומה לו 'נהפך לשדי בתרביני קיץ' (תהלים סדר ד פסוק מג, מזמור לא שלנו פסוק ד), והלמ"ד יסוד – נהפך לחלוחי בתרביני קיץ. ורבותינו פרשו: לשון 'שדים', אך אין ענין שדים אצל שמן. ואי אפשר לומר: 'לשד השמן' לשון 'וישמן ישרון' (דברים כו:טו), שאם כן היה המ"ם נקוד קמץ קטן (צירה) וטעמו למטה תחת המ"ם, עכשו שהמ"ם נקוד פתח

קטן (סגול) והטעם תחת השי"ן, לשון שמן הוא; והשי"ן הנקודה בקמץ גדול ואינה נקודה בפתח קטן מפני שהוא סוף פסוק. דבר אחר: 'לשד' לשון נוטריקון: ל'יש ש'מן ד'בש – כעסה הנלושה בשמן וקטופה בדבש. ותרגום של אונקלוס דמתרגם: 'דליש במשחא', נוטה לפתרונו של דונש, שהעסה הנלושה בשמן, לחלוחית שמן יש בה: (מו) בכה למשפחתיו. משפחות משפחות נאספים ובוכים, לפרסם תרעמתן בגלוי. ורבותינו אמרו: 'למשפחתיו' – על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם: (מז) כי תאמר אלי. שאתה אומר אלי 'שאהו בחיקך', והיכן אמר לו כן? 'לך נחה את העם' (שמות כה:ב), ואומר 'ויצום אל בני ישראל' (שם ד:ב) – על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפין אתכם: על האדמה אשר נשבעת לאבותי. אתה אומר לי לשאתם בחיקי: (נא) ואם ככה את עשה לי. תשש כחו של משה בנקבה, כשהראהו הקדוש ברוך הוא הפרענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת. אמר לפני: 'אם כן הרגני תחלה': ואל אראה ברעתי. 'ברעתי' היה לו לכתב, אלא שכנה הכתוב, וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכנוי ולתקון לשון:

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפֹּה־לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָח בַּהֲעֵלְתְּךָ
 יָדְעַתְּ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵי וְלִקְחַתְּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ
 בְּשֵׁם עַמֶּךָ: וַיֵּרְדְּתִי וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלֵתִי מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ
 וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׁאָוּ אִתְּךָ בַּמִּשָּׁא הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אֹתָהּ לְבַדְּךָ:
 ג וְאֶל־הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֲרֹךְ וְאֶכְלֹתֶם בָּשָׂר כִּי בָכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְהוָה
 לֵאמֹר מִי יֵאכְלֵנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ בַּמִּצָּרִים וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר
 ד וְאֶכְלֹתֶם: לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא
 ה עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: עַד | חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאִפְכָּם
 וְהָיָה לָכֶם לִזְרָא יַעַן כִּי־מֵאִסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בָּקַרְבְּכֶם וַתִּבְכוּ לִפְנֵי
 ו לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאוּנוּ מִמִּצְרָיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־מֵאוֹת אֵלַי רַגְלֵי הָעָם
 אֲשֶׁר אֲנִכִּי בִקְרָבוֹ וְאֹתָהּ אֲמַרְתָּ בָּשָׂר אֶתֶּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:

תרגום אונקלוס

א ואמר יי למשה כנוש קדמי שבעין גוברא מסבי ישראל דידעת ארי אנון סבי עמא וסרכוהי ותדבר ותהון למשכן זמנא ויתעתדון תמן עמך: ב ואתגלי ואמליל עמך תמן וארבי מן רוחא דעלך ואשוי עליהון ויסוכרון עמך במטול עמא ולא תסוכר את בלחודך: ג ולעמא תימר אודמנו למחר ותיכלון בשרא ארי בכיתון קדם יי למימר מן יוכלנא בשרא ארי טב לנא במצרים ויתין יי לכון בשרא ותיכלון: ד לא יומא חד תיכלון ולא תרין יומין ולא חמשה יומין ולא עשרא יומין ולא עשרין יומין: ה עד ירח יומין עד דתקוצון ביה ויהי לכון לתקלא חלף דקצתון במימרא דיי דשכינתיה שריא ביניכון ובכיתון קדמוהי למימר למא דנן נפקנא ממצרים: ו ואמר משה שית מאה אלפין גוברא רגלאה עמא דאנא ביניהון ואת אמרת בשרא אתין להון ויכלון ירח יומין:

פירוש רש"י

שְׁמַנָּה עַל גְּבִי מְנוּרָה וְהַכֵּל מְדֻלֵּקִין הֵימָנוּ וְאֵין אוֹרוֹ חֹסֵר כְּלוּם: וְנִשְׁאָו אֹתָהּ. הַתְּנֶה עִמָּהֶם, עַל מְנַת שְׂיִקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם טָרַח בְּנֵי, שֶׁהֵם טָרַחֲנִים וְסָרְבָּנִים: וְלֹא תִשָּׂא אֹתָהּ לְבַדְּךָ. הָרִי תִשְׁוֹבָה לָמָּה שְׁאִמְרַת: 'לֹא אוֹכֵל אֲנִכִּי לְבַדִּי': (ג) הַתְּקַדְּשׁוּ. הַזְמִינוּ עֲצֻמְכֶם לַפְּרָעָנוּת וְכֵן הוּא אוֹמֵר 'וְהִקְדַּשְׁם לְיוֹם הַרְגָּה' (יִרְמְיָה ח:יג): (ה) עַד חֹדֶשׁ יָמִים. זֹו בְּכֹשֶׁרִים שְׁמַתְמִצִּין עַל מִשְׁוֹתֵיהֶן וְאַחֵר כֶּךָ נִשְׁמָתָן יוֹצֵאָה; וּבִרְשָׁעִים הוּא אוֹמֵר 'הַבָּשָׂר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם' (לֵהֲלֹן יֵא:יֵא) – כֶּךָ הִיא שְׁנוּיָה בְּסַפְרֵי. אֲבָל בְּמִכִּילֵתָא שְׁנוּיָה חֲלוּף: הִרְשָׁעִים אוֹכְלִים וּמִצְטָעִרִים שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהַכָּשָׁרִים 'הַבָּשָׂר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם': עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאִפְכָּם. כְּתַרְגוּמוֹ 'דְּתַקּוּצוֹן בִּיה', יְהֵא דוֹמָה לָכֶם כְּאֵלוֹ אֶכְלֹתֶם מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִדָּא, עַד שְׂיוּצָא וְנִגְעַל לַחוּץ דְּרֹךְ הָאָף: וְהָיָה לָכֶם לִזְרָא. שְׁתֵּהִיו מְרַחֲקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמָּה שְׁקָרְבַתֶּם. וּבְדַבְרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הִדְרָשָׁן רֵאִיתִי שֵׁישׁ לְשׁוֹן שְׁקוֹרִין לַחֲרֹב – 'זֵרָא: אֵת ה' אֲשֶׁר בִּקְרַבְכֶּם. אִם לֹא שְׁנִטְעֵתִי שְׁכִינָתִי בִּינִיכֶם, לֹא גָבַהּ לְבַבְכֶם לְכַנֵּס לְכָל הַדְּבָרִים הַלְלוּ: (ו) שְׁשׁ מֵאוֹת אֵלַי רַגְלֵי. לֹא חָשׁ לְמִנּוֹת אֶת הַפֶּרֶט, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הֵייתִים (לְעִיל א:מו). וּרְבִי מֹשֶׁה הִדְרָשָׁן פִּרְשׁ: שְׁלֹא בָכוּ אֵלָּא אוֹתָן שְׂיוּצָאוּ מִמִּצְרָיִם:

סדר י (א) אֶסְפֹּה לִי. הָרִי תִשְׁוֹבָה לְתוֹלְדוֹתָךְ שְׁאִמְרַת: 'לֹא אוֹכֵל אֲנִכִּי לְבַדִּי' (לְעִיל ט:ב). וְהַזְקֵנִים הָרֵאשׁוֹנִים הֵיכָן הָיוּ? וְהֵלֵא אָף בַּמִּצְרִים יִשְׁבוּ עִמָּהֶם, שְׁנֵאֲמַר 'לֹךְ וְאֶסְפַּתְּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל' (שְׁמוֹת ב:טז) – אֵלָּא בָּאֵשׁ תִּבְעֶרָה מִתּוֹ. וְרֵאשִׁיִּים הָיוּ לְכָךְ מִסִּינִי, דְּכָתִיב 'וַיַּחְזֹּו אֶת הָאֱלֹהִים' (שְׁמוֹת יז:נא) – שְׁנֵהֲגוּ קְלוֹת רֹאשׁ, כְּנוֹשֵׁף פֶּתוֹ וּמִדְּבַר בְּפִנֵּי הַמֶּלֶךְ, וְזֵהוּ 'וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ' (שם), וְלֹא רָצָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לִתֵּן אֲבִלוֹת בְּמִתֵּן תוֹרָה וּפְרַע לָהֶם כָּאֵן: אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם וְגו'. אוֹתָן שְׁאִתָּה מִכִּיר שְׁנַתְמָנוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹטְרִים בַּמִּצְרִים בַּעֲבוּרֵת פֶּרֶךְ, וְהָיוּ מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם וּמְכִים עַל יָדָם, שְׁנֵאֲמַר 'וַיִּכּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל' (שְׁמוֹת ג:כח) – עֲתָה יִתְמָנוּ בְּגִדְלָתָן, כְּדֹרֶךְ שְׁנִצְטָעְרוּ בְּצִרְתָּן: וְלִקְחַתְּ אֹתָם. קָחֶם בְּדַבְרִים: 'אֲשִׁירִיכֶם שְׁנַתְמָנִיתֶם פְּרִנְסִים עַל בְּנֵי שֵׁל מְקוֹם': וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ. כְּדִי שְׂרִאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּנְהֲגוּ בָּהֶם גְּדֻלָּה וְכְבוֹד, וַיֹּאמְרוּ: חֲבִיבִין אֵלּוֹ שְׁנִכְנָסוּ עִם מֹשֶׁה לְשִׁמְעַ דְּבוּר מִפִּי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: (ב) וַיֵּרְדְּתִי. זֹו אַחַת מֵעֲשָׂר יִרְדוֹת הַכְּתוּבוֹת בַּתוֹרָה: וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ. וְלֹא עִמָּהֶם: וְאַצְלֵתִי. כְּתַרְגוּמוֹ 'וְאַרְבִּי', כְּמוֹ 'וְאֵל אֲצִילִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל' (שְׁמוֹת יז:נא): וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם. לָמָּה מֹשֶׁה דוֹמָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה? לְנֵר

י הִצֵּאנִי וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֶף לָהֶם בַּהֲעֵלְתָךְ וּמִצָּא לָהֶם:

יא א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּה יְהוָה תִּקְצֹר עֲתָה תִּרְאֶה הִיקָרְךָ דְּבָרִי סט
ב אִם־לֹא: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֹּאסֹף שְׁבַעִים אִישׁ
ג מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל: וַיֵּרֶד יְהוָה | בַּעֲנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו
וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׁבַעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כִנּוּחַ
ד עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְּנָבְאוּ וְלֹא יָסְפוּ: וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים | בַּמַּחֲנֶה שֵׁם

תרגום אונקלוס

י הִצֵּאנִי וּתְוִרִין יִתְנַכְסֹן לְהוֹן אִם יֵת כָּל נוֹנִי יִמָּא יִתְכַנְשֹׁן לְהוֹן הִסְפִּקוֹן לְהוֹן:
א וַאֲמַר יִי לְמֹשֶׁה הַמִּימְרָא דִּי מִתְעַכֵּב כְּעַן תַּחֲזִי הִיעָרְעַנְךָ פִּתְגָמִי אִם לֹא: ב וַנִּפֶּק מֹשֶׁה וּמִלִּיל
עִם עַמָּא יֵת פִּתְגָמִיָּא דִּי וַכְּנֵשׁ שְׁבַעִין גּוֹבְרָא מִסְבֵּי עַמָּא וְאָקִים יִתְהוֹן סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁכְּנָא:
ג וְאַתְגְּלִי יִי בַּעֲנָנָא וּמִלִּיל עִמֶּיהָ וְרַבִּי מִן רוּחָא דַּעֲלוּהִי וַיְהִיב עַל שְׁבַעִין גּוֹבְרָא סְבִיָּא וְהוּת
כַּד שָׁרֵת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וּמִתְנַבֵּן וְלֹא פִסְקִין: ד וַאֲשִׁתָּארוּ תְרִין גּוֹבְרִין בַּמִּשְׁרִיתָא שׁוּם
פִּירוּשׁ רִשִׁי

תִּרְאֶה הִיקָרְךָ דְּבָרִי!'. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי
יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר: אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הַטֶּפֶל;
מֵאַחֵר שְׂאִינָן מִבְּקָשִׁים אֲלֵא עֲלִילָה, לֹא תִסְפִּיק
לָהֶם, סוֹפֵן לְדוֹן אַחֲרֶיךָ; אִם אֵתָּה נוֹתֵן לָהֶם בָּשָׂר
בְּהֵמָה גִּסָּה, יֹאמְרוּ: 'דָּקָה בְּקִשְׁנוּ'; וְאִם אֵתָּה נוֹתֵן
לָהֶם דָּקָה, יֹאמְרוּ: 'גִּסָּה בְּקִשְׁנוּ', 'חִיָּה וְעוֹף
בְּקִשְׁנוּ', 'דָּגִים וְחִגְבִּים בְּקִשְׁנוּ'. אָמַר לוֹ: 'אִם כֵּן,
יֹאמְרוּ שֶׁקֶצֶרָה יָדִי?!', אָמַר לַפְּנִי: 'הֲרִינִי הוֹלֵךְ
וּמִפִּסָּן'. אָמַר לוֹ: 'עֲתָה תִרְאֶה הִיקָרְךָ דְּבָרִי' –
שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ לָךְ. הֵלֶךְ מֹשֶׁה לַפִּסָּן, אָמַר לָהֶם 'הִנֵּה
ה' תִּקְצֹר'?! (להלן יא:א), 'הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזְוֹכוּ מִיָּם וְגו'
הֵגֶם לָחֶם יוּכַל תֵּת אִם יִכֵּן שְׂאֵר לַעֲמוֹ' (תהלים סדר י
פסוק קיז, מזמור עז שלנו פסוק כ). אָמְרוּ: 'פֶּשֶׁרָה הִיא זֹה,
אֵין בּוֹ כַח לְמִלְאוֹת שְׂאֵלְתֵנוּ'; וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר: 'וַיֵּצֵא
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם, כִּיֹּן שֶׁלֹּא שְׁמְעוּ לוֹ –
'וַיֹּאסֹף שְׁבַעִים אִישׁ וְגו'' (להלן יא:ב):

סדר יא (ג) וְלֹא יָסְפוּ. לֹא נִתְּנָבְאוּ אֲלֵא אוֹתוֹ
הַיּוֹם לְבַדּוֹ. כֵּךְ מִפְּרָשׁ בַּסְפָּרִי. וְאוֹנְקֵלוֹס
תִּרְגָּם: 'וְלֹא פִסְקִין' – שֶׁלֹּא פִסְקָה נְבוּאָה מֵהֶם:
(ד) וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים. מֵאוֹתָן שְׁנֵיבְחָרוּ,
אָמְרוּ: 'אֵין אָנוּ כְּדָאִים לְגַדְלָה זֹה':

מִפְתַּח סְדְרֵי הַתִּנְךְ הַמְדַּרְשׁ מִקְשֵׁר בֵּין סְדֵר י' וְהַפְטָרָתוֹ (יִשְׁעִיָּה יא:ט): דִּתְנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי: לֹא בְּמָקוֹם אֶחָד
וְלֹא בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת מְצִינוּ שְׁחָלַק הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּבוֹד לְזִקְנִים, אֲלֵא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת: בִּסְנָה (שְׁמוֹת ב:טז) ... בְּמִצְרַיִם
(שם יח) ... בְּסִינִי (שְׁמוֹת יז:מא) ... בְּמִדְבַּר 'אֶסְפָּה לִי שְׁבַעִים אִישׁ' (במדבר יא:א). בְּאֶהֱל מוֹעֵד (ויקרא יז:לז) ... אֶף לַעֲתִיד
לְבוֹא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חוֹלֵק כְּבוֹד לְזִקְנִים, הִדָּא הוּא דְּכָתִיב (יִשְׁעִיָּה יא:א) ... וְנִגַּד זִקְנֵינוּ כְּבוֹד'. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בַּר בִּיבִי
וְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי רַבּוּבִין בְּשֵׁם חֲנִינָא אָמַר: עֲתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַנּוֹת לוֹ יְשִׁיבָה שֶׁל זִקְנִים מְשֻׁלֵּי, הִדָּא הוּא
דְּכָתִיב (שם) 'כִּי־מִלֶּכֶךְ ה' צְבָאוֹת בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנִגַּד זִקְנֵינוּ כְּבוֹד: ... (ויקרא רבה יא,ח)

סדר י' הוּא הַסְדֵּר הַקָּצֵר בְּיוֹתֵר וְאוֹרְכוֹ שְׁבַע פְּסוּקִים! כִּיצַד אֶפְשָׁר לִקְיִים כֵּךְ אֵת מִצְוֹת הַקְּרִיאָה בְּצִיבוּר
בְּשִׁבְתָּ? מֵהַסּוּגִיא בְּכַבָּא קָמָא (דף פב). הַעוֹסֶקֶת בַּתְּקַנְתָּ עוֹזֵרָא בְּקִרְיָאָה בְּצִיבוּר בִּימֵי שְׁנֵי וַחֲמִישִׁי: מַעֲיָקְרָא תִּקְנוּ חַד
גְּבָרָא תִּלְתָּא פְּסוּקִי, אִי נָמִי תִּלְתָּא גְּבָרִי תִּלְתָּא פְּסוּקִי. נִיתֵן אוּלִי לְהַסִּיק עַל קִדְמוֹת הַחֲלוּקָה לְסִדְרִים שְׁנַעֲרַכָּה לַפְּנִי
תִּקְנַת עוֹזֵרָא. וְדְבָרֵי מִסַּכַּת סוֹפְרִים (יא:ד) 'וּבִלְבַד שִׁיָּה בְּסִדֵּר עֲשָׂרִים וְאַחַד פְּסוּקִים, לִיתֵן לְכָל קוֹרָא וְקוֹרָא שְׁלוּשָׁה,
וְאִם פַּחוּת – יוֹסִיף עַל הַסְדֵּר הַזֶּה מִפְּרָשָׁה אַחֲרָת' הֵם לְאַחַר הַתְּקֵנָה. [וְרָאָה כְּעִנְיִן זֶה גַם בְּכִרְאִישִׁית יִי וּבִיּוֹקִירָא הָא].

בהעלתך

יא

הָאֶחָד | אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשְּׁנִי מִיָּדָד וַתִּנַּח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהִמָּה בַּכְתָּבִים וְלֹא
 הָיָא וַיֵּצְאוּ הָאֲהֵלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה: וַיֵּרָץ הַנָּעַר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד
 וּמִיָּדָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה: וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחֶרְיוֹ
 וַיֹּאמֶר אֲדֹנֵי מֹשֶׁה כִּלְאָם: וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן
 ח כָּל־עַם יִהְיֶה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עָלֵיהֶם: וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה
 ט אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְרוּחַ נָסַע | מֵאֵת יְהוָה וַיִּגְזוּ שְׁלוֹמִים
 מִן־הָיִם וַיִּטֹּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה כְּדָרוֹ יוֹם כֹּה וּכְדָרוֹ יוֹם כֹּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה
 י וּכְאֻמָּתִים עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ: וַיָּקֶם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל |
 יום הַמַּחֲרֹת וַיֹּאסְפוּ אֶת־הַשִּׁלּוֹ הַמַּמְעִיט אֶסֶף עֲשָׂרָה חֲמֹרִים וַיִּשְׁטְחוּ
 יא לָהֶם שְׁטוּחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה: הַבָּשָׂר עוֹדְנָה בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרֶם יִכְרֹת וְאִף
 יב יְהוָה חָרָה כַּעַם וַיֵּךְ יְהוָה בַּעַם מַכָּה רַבָּה מְאֹד: וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם
 יג הַהוּא קְבֵרוֹת הַתְּאוּהָ כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־הָעָם הַמֵּתָאוּיִם: מִקְבֵּרוֹת

שביעי

הַתְּאוּהָ נִסְעוּ הָעָם חֲצֹרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצֹרוֹת:

תרגום אונקלוס

חד אֶלְדָּד וְשֵׁם תְּנִינָא מִיָּדָד וְרוּחַ נְבוּאָה וְאִנּוּן בַּכְתִּיבָא וְלֹא נִפְקוּ לְמִשְׁכְּנָא וַאֲתַנְבִּיאוּ בַּמִּשְׁרִיתָא:
 ה וְהִט עוֹלִימָא וְחָיו לְמֹשֶׁה וַאֲמַר אֶלְדָּד וּמִיָּדָד מִתְנַבְּנִים בַּמִּשְׁרִיתָא: וְאִתִּיב יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִשְׁוֹמְשֵׁנִיה דְּמֹשֶׁה
 מְעוֹלִימוֹתֶיהָ וַאֲמַר רְבוּנִי מֹשֶׁה אֶסְרִינוּ: וְאִמַּר לִיה מֹשֶׁה הִקְנֵאתִי אֶת מִקְנֵי רַעִינָא פֹון דִּיהוֹן כָּל עַמִּיה דִּי נְבִיִין
 אֲרִי יִתֵּן יְיָ יֵת רוּחַ נְבוּאָתֶיהָ עָלֵיהוֹן: ה וַאֲתַכְנִישׁ מֹשֶׁה לְמִשְׁרִיתָא הוּא וְסָבִי יִשְׂרָאֵל: ט וְרוּחָא נָטַל מִן קֶדֶם יְיָ
 וַאֲפָרַח שְׁלֵוֹ מִן יִמָּא וְרָמָא עַל מִשְׁרִיתָא כַּמְהֵלָךְ יוֹמָא לְכָא וּכְמֵהֵלָךְ יוֹמָא לְכָא סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרִיתָא וּכְרוֹם
 תַּרְתִּין אֲמִין עַל אֲפִי אֲרַעָא: י וְקָם עָמָא כָּל יוֹמָא הַהוּא וְכָל לַיְלָא וְכָל יוֹמָא דְּבִתְרוּחִי וּכְנָשׁוּ יֵת שְׁלֵוֹ דְּאֲזַעַר
 כְּנֵשׁ עֲשָׂרָא דְּגוֹרִין וַשְׁטְחוּ לְהוֹן מִשְׁטְחִין סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרִיתָא: יא בַּשָּׂרָא עַד כַּעַן בֵּין שְׁנֵיהוֹן עַד לֹא פִסַּק
 וְרוּגְזָא דִּי תַקִּיף בַּעֲמָא וְקִטְל יְיָ בַּעֲמָא קִטְלוּ סְגִי לְחָדָא: יב וַיִּקְרָא יֵת שְׁמִיָּה דְּאֲתָרָא הַהוּא קְבָרִי דְּמִשְׁאֲלִי
 אֲרִי תִמָּן קְבָרוּ יֵת עָמָא דְּשִׁאֲלוּ: יג מִקְבָּרִי דְּמִשְׁאֲלִי נָטְלוּ עָמָא לְחֲצֹרוֹת וְהוּוּ בַּחֲצֹרוֹת:

פירוש רש"י

וְהִמָּה בַּכְתָּבִים. בַּמִּבְרָרִים שֶׁבָּהֶם לְסִנְהֶדְרִין. וְנִכְתְּבוּ כָּל־נְקוּבִים בְּשִׁמוֹת וְעַל יְדֵי גוֹרֵל;
 לְפִי שֶׁהַחֲשׁוֹבֵן עוֹלָה לְשָׁנִים עֲשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשָּׁה
 שֶׁשָּׁה לְכָל שְׁבָט וְשְׁבָט, חוּץ מִשְׁנֵי שְׁבָטִים שֶׁאֵין
 מְגִיעַ אֲלֵיהֶם אֶלָּא חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. אָמַר מֹשֶׁה: אֵין
 שְׁבָט שׁוֹמֵעַ לִי לְפָחַת מִשְׁבָּטוֹ זָקֵן אֶחָד, מָה
 עֲשֶׂה? נָטַל שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם פְּתָקִין וְכָתַב עַל שְׁבָעִים
 – 'זָקֵן', וְעַל שְׁנַיִם – חָלֵק, וּבִרְר מִכָּל שְׁבָט וְשְׁבָט
 שֶׁשָּׁה, וְהָיוּ שְׁבָעִים וּשְׁנַיִם. אָמַר לָהֶם: 'טָלוּ
 פְּתָקִיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפִּי'. מִי שֶׁעָלָה בִּידוֹ 'זָקֵן'
 נִתְקַדֵּשׁ, מִי שֶׁעָלָה בִּידוֹ חָלֵק אָמַר לוֹ: 'הַמָּקוֹם לֹא
 חָפֵץ בְּךָ': (ה) וַיֵּרָץ הַנָּעַר. יֵשׁ אוֹמְרִים: גִּרְשָׁם בֶּן
 מֹשֶׁה הִיָּה: (ו) כִּלְאָם. הִטַּל עָלֵיהֶם צִרְכֵי צְבוּר וְהֵם
 כָּלִים מֵאֲלֵיהֶם. דָּבָר אַחֵר: תָּנִים אֶל בֵּית הַכֹּלֵא; לְפִי
 שֶׁהָיוּ מִתְנַבְּאִים: 'מֹשֶׁה מֵת וַיהוֹשֻׁעַ מְכַנֵּס אֶת
 יִשְׂרָאֵל לְאָרֶץ': (ז) הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי. הִקְנֵאִי אֶתָּה לִי?
 הִקְנֵאִי אֶת מִקְנָאִי: לִי. כְּמוֹ 'בְּשִׁבְלִי'. כָּל לְשׁוֹן
 'קִנְיָה' – אָדָם הַנּוֹתֵן לֵב עַל דָּבָר אוֹ לְנֶקֶם אוֹ

לְעֹזֵר, אִינְפִּרְנִט בְּלַעַז – אוֹחֵז בְּעֵבֶי הַמִּשְׁאֵא: (ח) וַיֹּאסֶף
 מֹשֶׁה. מִפְּתַח אֶהֱל מוֹעֵד: אֵל הַמַּחֲנֶה. נִכְנְסוּ אִישׁ
 לְאֶהֱלוֹ: וַיֹּאסֶף. לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבֵּית, כְּמוֹ
 'וַאֲסָפְתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתָךְ' (דְּבָרִים טו:לו), וְאָב לְכָל־
 'יִצְבֹּר וְלֹא יֵדַע מִי אֶסְפֹּם' (תְּהִלִּים סדר ה' פסוק פד, מִזְמוֹר
 לח שְׁלֹשׁ פְּסוּקִים). מִלְמַד, שֶׁלֹּא הִבִּיא עָלֵיהֶם פְּרַעְנוֹת
 עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הַצַּדִּיקִים אִישׁ לְאֶהֱלוֹ: (ט) וַיִּגְזוּ.
 הַפְּרִיחַ. וְכֵן 'כִּי גָז חִישׁ' (תְּהִלִּים סדר יב פסוק קכא,
 מִזְמוֹר פט שְׁלֹשׁ פְּסוּקִים), וְכֵן 'נִגְזְזוּ וְעָבְרוּ' (תְּרִי עשר,
 נָחוֹם, יב:יג): וַיִּטֹּשׁ. וַיִּפְשֹׁט, כְּמוֹ 'וְהִנֵּה נִטְשִׁים עַל
 פְּנֵי כָל הָאָרֶץ' (שְׁמוּאֵל יט:כט), וְנִטְשֵׁתִיךְ הַמִּדְבָּרָה'
 (יחזקאל יז:ט): וּכְאֻמָּתִים. פּוֹרְחוֹת בְּגִבָּה עַד שֶׁהֵן
 כְּנֻגָד לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה טָרַח בְּאִסְיִפְתָּן
 לֹא לְהַגְבִּיָּה וְלֹא לְשַׁחוֹת: (י) הַמַּמְעִיט. מִי שֶׁאֶסֶף
 פָּחוֹת מִכָּל־הָעֲצִלִּים וְהַחֲגָרִים – אֶסֶף עֲשָׂרָה
 חֲמֹרִים: וַיִּשְׁטְחוּ. עָשׂוּ אוֹתָן מִשְׁטִיחִין מִשְׁטִיחִין:
 (יא) טָרֶם יִכְרֹת. כְּתַרְגוּמוֹ 'עַד לֹא פִסַּק'; דָּבָר אַחֵר:
 אִינוּ מִסְפִּיק לְפִסְקוֹ בְּשָׁנָיו עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יוֹצֵאָה:

י' וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל־אֲדֹת הָאִשָּׁה הַכֹּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח עֲ בַּהֲעֵלְתָךְ
טו כִּי־אִשָּׁה כֹּשִׁית לָקַח: וַיֹּאמְרוּ הֲרֹק אַךְ־בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר יְהוָה הֲלֹא גַם־בָּנוּ
טז דִּבֶּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה: וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
יז הָאֲדָמָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה פֶּתָאֵם אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן עֲא
יח וְאַל־מִרְיָם צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם אֶל־אַהֲל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁתָם: וַיֵּרֶד יְהוָה
יט בַּעֲמֹד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר
שְׁמַעוּ־נָא דְבַרִּי אִם־יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְהוָה בִּמְרֹאֶה אֵלָיו אֲתוּדָע בַּחֲלוֹם
כ, כֹּא אֲדַבֵּר־בוֹ: לֹא־כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא: פֶּה אֶל־פֶּה
אֲדַבֵּר־בוֹ וּמְרֹאֶה וְלֹא בְחִידָת וַתִּמְנַת יְהוָה יָבִיט וּמִדּוּעַ לֹא יֵרָאֵתָם

תרגום אונקלוס

י' ומלילת מרים ואהרן במשה על עיסק אתתא שפירתא דנסיב ארי אתתא שפירתא דנסיב רחיק: טו ואמרו
הלחוד ברם עם משה מליל יי הלא אף עמנא מליל ושמינ קדם יי: טז וגוברא משה ענותן לחדא מכל אנשא
דעל אפי ארעא: יז ואמר יי בתכיף למשה ולאהרן ולמרים פוקו תלתיכון למשכן זמנא ונפקו תלתיהון:
יח ואתגלי יי בעמודא דעננא וקם בתרע משכנא וקרא אהרן ומרים ונפקו תרויהון: יט ואמר שמעו כען פתגמי
אם יהון לכון נביין אנא יי בחזיון אנא מתגלי להון בחלמין אנא ממליל עמהון: כ לא כן עבדי משה בכל עמי
מהימן הוא: כא ממלל עם ממלל מלילנא עמיה בחזיון ולא בחזיון ובדמות וקרא דיי מסתכל ומדין לא דחילתון
פירוש רש"י

קבוצה לדבור: צאו שלשתכם. מגיד, ששלשתן
נקראו בדבור אחד, מה שאי אפשר לפה לומר
ולאזן לשמע: (יח) בעמוד ענן. יצא יחיד, שלא
כמדת בשר ודם: מלך בשר ודם, כשיוצא למלחמה
יוצא באוכלוסין, וכשיוצא לשלום יוצא במועטים;
ומדת הקדוש ברוך הוא, יוצא למלחמה יחיד,
שנאמר 'ה' איש מלחמה' (שמות יא:כ), ויוצא לשלום
באוכלוסין, שנאמר 'רכב אלהים רבתיים אלפי
שנאן' (תהלים סדר ט פסוק יט, מזמור טז שלנו פסוק יח):
ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויוצאין מן החצר
לקראת הדבור: ויצאו שניהם. ומפני מה משכן
והפרידן משה? לפי שאומרים מקצת שבחו של
אדם בפניו, וכלו שלא בפניו. וכן מצינו בנח: שלא
בפניו נאמר 'איש צדיק תמים היה וגו' (בראשית ה:א),
ובפניו נאמר 'כי־אתה ראיני צדיק לפני' (שם ה:טו).
דבר אחר: שלא ישמע בניפתו של אהרן:
(יט) שמעו נא דברי אין נא אלא לשון בקשה: אם
יהיה נביאכם. אם יהיו לכם נביאים: ה' במראה אליו
אתודע. שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא
המאירה, אלא בחלום וחזיון: (כא) פה אל פה.
אמרתי לו לפרש מן האשה, והיכן אמרתי לו?
בסיני: 'לך אמר להם שובו לכם לאהליכם, ואתה
פה עמד עמדי' (דברים ה:ל-לו): ומראה ולא בחידת.
ומראה זה מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי
במראית פנים שבו, ואיני סותמו לו בחידות, כענין
שנאמר ליחזקאל 'חוד חידה וגו' (יחזקאל ט:ט). יכול,
מראה שכינה? תלמוד לומר 'לא תוכל לראות את
פני' (שמות כה:מא): ותמנת ה' יביט. זה מראה אחרים,
כענין שנאמר 'וראית את אחרי' (שמות כה:מז):

(י' וַתְּדַבֵּר. אין 'דבור' בכל מקום אלא לשון קשה;
וכן הוא אומר 'דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות'
(בראשית לח:יג). ואין 'אמירה' בכל מקום אלא לשון
תחנונים; וכן הוא אומר 'ויאמר אל נא אחי תרעו'
(בראשית טו:י), 'ויאמר שמעו נא דברי' (להלן יט), כל
'נא' – לשון בקשה: וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן. היא פתחה
בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הכתוב. ומנין היתה
יודעת מרים שפרש משה מן האשה? רבי נתן אומר
מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה 'אלדד
ומידד מתנבאים במחנה' (לעיל פסוק ה), כיון ששמעה
צפורה אמרה: 'אוי לנשותיהן של אלו אם הם
נזקקים לנבואה, שיהיו פורשין מנשותיהן בדרך
שפרש בעלי ממני', ומשם ידעה מרים והגידה
לאהרן. ומה מרים, שלא נתכונה לגנותו, כך
נענשה, קל וחמר למספר בגנותו של חברו: האשה
הכשית. מגיד, שהכל מודים ביפיה, כשם שהכל
מודים בשחרוריתו של כושי. כושית. בגימטריא
'יפת מראה': על אדות האשה. על אודות גרושיה:
כי אשה כשית לקח. מה תלמוד לומר? אלא, יש לך
אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה –
ולא ביפיה, אבל זאת נאה בכל: האשה הכשית. על
שם נזיה נקראת 'כושית', כאדם הקורא את בנו
נאה 'כושי', כדי שלא תשולט בו עין רעה: כי אשה
כשית לקח. ועתה גרשה: (טו) הרק אך במשה. עמו
לבדו דבר ה': הלא גם בנו דבר. ולא פרשנו מדרך
ארץ: (טז) ענו. שפל וסבלן: (יז) פתאם. נגלה
עליהם פתאם והם טמאים בדרך ארץ, והיו צועקים
'מים מים'; להודיעם, שיפה עשה משה שפרש מן
האשה, מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר, ואין עת

כב, כג לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה: וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בָּם וַיִּלְךְ: וַהֲעֵזָן סַר מֵעַל הָאֵהָל כִּד וַהֲנֶה מְרִים מִצְרַעַת כְּשִׁלְג וַיִּפֶּן אֶהָרָן אֶל־מְרִים וַהֲנֶה מִצְרַעַת: וַיֹּאמֶר אֶהָרָן אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי אֶל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נִוְאלְנוּ וְאֲשֶׁר כֹּה חָטֵאנוּ: אֶל־נָא תְהִי כִפָּת אֲשֶׁר בָּצַאתוּ מִרְחֹם אֱמֹ וַיֹּאכֵל חֲצִי בָשָׂרוֹ: כו וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ: כז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיָה יָרֵק יֶרֶק בְּפָנֶיהָ הִלֵּא תִכְלֹם שִׁבְעַת יָמִים עַב מִפְטִיר כח תִּסְגֹּר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחֲרֵי תֹאסֹף: וַתִּסְגֹּר מְרִים מִחוּץ כט לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נָסַע עַד־הָאֶסְף מְרִים: וְאַחֲרֵי נָסְעוּ הָעַם מִחֲצֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר פָּאָרָן:

תרגום אונקלוס

לְמַלְלָא בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה: כב וַתְּקִיף רוּגְזָא דִּי בְּהוֹן וְאַסְתִּילַק: כג וַעֲנָנָא אִסְתִּילַק מֵעֲלֵי מִשְׁכָּנָא וְהָא מְרִים חֲוָרָא כְּתִלְגָא וְאַתְפְּנִי אֶהָרָן לֹת מְרִים וְהָא סְגִירָא: כד וַאֲמַר אֶהָרָן לְמֹשֶׁה בְּכַעַז רַבּוּנִי לֹא כַעַז תִּשְׁוִי עֲלֵנָא חֻבָּא דְאַטְפִּשְׁנָא וְדִסְרַחְנָא: כה לֹא כַעַז תִּתְרַחֵק דָּא מִבִּינָנָא אֲרִי אֲחֻתָּנָא הִיא צִלִּי כַעַז עַל בָּשָׂרָא מִיתָא הִדִּין דְּבַה וְיִתְסִי: כו וְצִלִּי מֹשֶׁה קָדָם יִי לְמִימַר אֵלֶּהָ בְּכַעַז אִסִּי כַעַז יִתָּה: כז וַאֲמַר יִי לְמֹשֶׁה וְאֵלוּ אֲבוּהָא מִנְּזֻף נִזְף בַּה הִלֵּא תִתְכַּלִּים שִׁבְעָא יוֹמִין תִּסְתַּגֵּר שִׁבְעָא יוֹמִין מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וּבִתֵּר בֵּין תִּתְכַּנִּישׁ: כח וְאַסְתַּגֵּר מְרִים מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא שִׁבְעָא יוֹמִין וְעַמָּא לֹא נָטַל עַד דְּאַתְכַּנִּישַׁת מְרִים: כט וּבִתֵּר בֵּין נָטְלוּ עַמָּא מִחֲצֵרוֹת וַיִּשְׂרוּ בַּמִּדְבָּרָא דְּפָאָרָן:

פירוש רש"י

מִחֲבָרוֹ צָרִיךְ לִזְמַר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרֵי תַחֲנוּנִים, וְאַחֲרֵי כֵן יִבְקֹשׁ שְׁאֵלוֹתָיו: לֵאמֹר. מַה תִּלְמֹד לִזְמַר? אָמַר לוֹ: 'הַשִּׁיבֵנִי אִם אֶתָּה מִרְפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא?' עַד שֶׁהִשְׁבִּיבּוּ: 'וְאַבְיָה יָרֵק יֶרֶק וְגו'.' רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמַר: בְּאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִשְׁבִּיבּוֹ אִם יַעֲשֶׂה שְׁאֵלוֹתָיו אִם לֹא. כִּיּוֹצֵא בּוֹ 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנֵי ה' לֵאמֹר וְגו' (שְׁמוֹת ד:יֵא) מַה תִּלְמֹד לִזְמַר 'לֵאמֹר?' 'הַשִּׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִים אֶתָּה אִם לֹא?' עַד שֶׁהִשְׁבִּיבּוּ: 'עֲתָה תִרְאֶה וְגו' (שְׁמוֹת ג:לח). כִּיּוֹצֵא בּוֹ 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל בָּשָׂר' (לֵהֲלֹךְ כֹּה: א-ב), הַשִּׁיבֵנִי: 'קַח לָךְ' (שֵׁם ד). כִּיּוֹצֵא בּוֹ 'וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר' (דְּבָרִים ד:א), הַשִּׁיבֵנִי: 'רַב לָךְ' (שֵׁם ד): רַפָּא נָא לָהּ. מִפְּנֵי מַה לֹּא הָאֲרִיךְ מֹשֶׁה בַּתְּפִלָּה? שֶׁלֹּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: 'אֲחֻתּוֹ נִתּוּנָה בְּצָרָה וְהוּא עוֹמֵד וּמִרְבֶּה בַּתְּפִלָּה'. [דְּבָר אַחֲרֵי: שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: 'בְּשִׁבִיל אֲחֻתּוֹ הוּא מֵאֲרִיךְ בַּתְּפִלָּה, אֲבָל בְּשִׁבְלֵנוּ אֵינוּ מֵאֲרִיךְ בַּתְּפִלָּה']: (כז) וְאַבְיָה יָרֵק יֶרֶק בְּפָנֶיהָ. וְאִם אֲבִיָּה הִרְאָה לָהּ פָּנִים זֹעֲפוֹת 'הִלֵּא תִכְלֹם שִׁבְעַת יָמִים' – קָל וְחֹמֶר לְשִׁכְנָה אֲרָבְעָה עָשָׂר יוֹם; אֲלֵא, דִּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת בְּנִדּוֹן, לְפִיכָךְ אֵף בְּנִזְיֻפְתִּי 'תִּסְגֹּר שִׁבְעַת יָמִים': וְאַחֲרֵי תֹאסֹף. אוֹמַר אֲנִי: כָּל הַ'אֲסִיפוֹת' הָאֲמוּרוֹת בְּמִצְרַעִים, עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְשַׁלַּח מִחוּץ לַמַּחֲנֶה, וּכְשֶׁהוּא נִרְפָּא – נִאֲסָף אֶל הַמַּחֲנֶה, לְכֹךְ כְּתוּב בּוֹ 'אֲסִיפָה' – לְשׁוֹן הַכְּנָסָה: (כח) וְהָעַם לֹא נָסַע. זֶה הַכְּבוֹד חֵלֶק לָהּ הַמְּקוֹם בְּשִׁבִיל שְׂעָה אַחַת שְׁנִתְעַכְּבָה לְמֹשֶׁה כְּשֶׁהִשְׁלַךְ לֵיָאֵר, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַתִּתְצַב אֲחֻתּוֹ מִרְחֹק וְגו' (שְׁמוֹת א:כז):

בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה. אֵינוֹ אוֹמַר 'בְּעַבְדִּי מֹשֶׁה', אֲלֵא 'בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה', 'בְּעַבְדִּי' אֵף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ מֹשֶׁה, 'בְּמֹשֶׁה' אִפְּלוּ אֵינוֹ עַבְדִּי, כִּדְאִי הֵייתֶם לִירָא מִפְּנֵיו, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא עַבְדִּי, וְעַבְדִּי מֶלֶךְ – מֶלֶךְ, וְהִיא לְכֶם לִזְמַר: 'אֵין הַמֶּלֶךְ אוֹהֵב חֲנֹם'. וְאִם תֹּאמְרוּ 'אֵינִי מְכִיר בְּמַעֲשָׂיו' – זֶה קֶשֶׁה מִן הָרָאוּנוֹה! : (כב) וַיַּחֲרֹאֲף ה' בָּם וַיִּלְךְ. מֵאַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיעַם סְרַחְנוֹם, גָּזַר עֲלֵיהֶם נִדּוּי. קָל וְחֹמֶר לְבָשָׂר וְדָם, שֶׁלֹּא יִכְעַס עַל חֲבָרוֹ עַד שִׁיּוּדִיעֵנוּ סְרַחְנוֹנוֹ: (כג) וַהֲעֵזָן סַר. וְאַחֲרֵי כֵן 'וַהֲנֶה מְרִים מִצְרַעַת כְּשִׁלְג', מְשַׁל לְמֶלֶךְ שֶׁאֵמַר לְפָדְגוּג: 'רִדָּה אֶת בְּנִי, אֲבָל לֹא תִרְדֶּהוּ עַד מִשְׁאֲלָךְ מֵאֲצִלָּךְ, שְׂרַחֲמִי עָלָיו': (כד) נִוְאלְנוּ. כְּתִירוֹנוֹ, לְשׁוֹן אִוִּיל: (כה) אֵל נָא תְהִי. אֲחֻתָּנוּ זֶה: כִּפָּת. שֶׁהַמִּצְרַע חָשׁוּב כִּפָּת: מַה מֵת מִטְּמֵא בְּכִיָּאָה, אֵף מִצְרַע מִטְּמֵא בְּכִיָּאָה: אֲשֶׁר בָּצַאתוּ מִרְחֹם אֱמֹ. 'אֲמֵנוּ' הִיא לוֹ לִזְמַר – אֲלֵא שְׁכָנָה הַכְּתוּב. וְכֵן 'חֲצִי בִשְׂרָנוּ' הִיא לוֹ לִזְמַר – אֲלֵא שְׁכָנָה הַכְּתוּב. מֵאַחֲרֵי שֶׁיֹּצֵא מִרְחֹם אֲמֵנוּ, הִיא לָנוּ כְּאֵלוּ נֹאכֵל חֲצִי בִשְׂרָנוּ, כְּעֵנִין שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי אֲחִינוּ בִשְׂרָנוּ הוּא' (בְּרַאשִׁית ל:כז). וּלְפִי מִשְׁמַעוֹ, אֵף הוּא נִרְאָה כֵּן, אֵין רָאוּי לְאַח לְהַנִּיחַ אֶת אֲחֻתּוֹ לְהִיּוֹת 'כִּפָּת': אֲשֶׁר בָּצַאתוּ. מֵאַחֲרֵי שֶׁיֹּצֵא זֶה מִרְחֹם אֱמֹ שֶׁל זֶה, שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בִּידּוֹ לְעֶזֶר וְאֵינוֹ עוֹזֵרוֹ, הִרִי נֹאכֵל 'חֲצִי בִשְׂרוֹ' – שֶׁאֲחִיו בִשְׂרוֹ הוּא. דְּבָר אַחֲרֵי: 'אֵל נָא תְהִי כִפָּת' – אִם אֵינֶךָ רוֹפֵאָה בַּתְּפִלָּה, מִי מְסַגֵּרָהּ, מִי מְטַהֲרָהּ? אֲנִי אֵי אֶפְשָׁר לְרַאוֹתָהּ, שְׁאֵנִי קָרוֹב וְאֵין קָרוֹב רוֹאֶה אֶת הַנִּגְעִים, וְכֵהֵן אַחֲרֵי אֵין בְּעוֹלָם. וְזֶהוּ 'אֲשֶׁר בָּצַאתוּ מִרְחֹם אֱמֹ': (כו) אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. בָּא הַכְּתוּב לְלַמֶּדֶךָ דְּרֹךְ אֲרֶץ, שֶׁהִשְׁוֹאֵל דְּבָר

טז	לב ססס	רַנִּי וְשִׁמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי־בָא ח
לג		וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ נֹאם־יְהוָה: וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ וַיִּדְעַת כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ:
לד		וְנִחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אֲדַמַּת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם:
לה		הֵס כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נַעֲזֹר מִמַּעֲזוֹן קָדְשׁוֹ:
לו		וַיִּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶאךָ יְהוָה וְהַשֹּׁטֵן ט
לז		עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשֹׁטְנוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשֹּׁטֵן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשֹּׁטֵן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבָּחַר בִּירוּשָׁלַם הֲלוֹא זֶה אֹד מִצֵּל מֵאֵשׁ:
לח, לט		וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶאךָ: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לִפְנָיו לֵאמֹר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר מ' אֵלָיו רֹאה הַעֲבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עוֹנֶךָ וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת: וַאֲמַר יְשִׁימוּ צִנִּיף טָהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיְשִׁימוּ הַצִּנִּיף הַטָּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ
מא		וַיִּלְבָּשֻׁהוּ בְּגָדִים וּמֶלֶאךָ יְהוָה עֹמֵד: וַיַּעַד מֶלֶאךָ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ
מב		לֵאמֹר: כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בְּדַרְכֵי תִלָּךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמָר וְגַם־אֶתְךָ תִּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמָר אֶת־חֻצְרִי וְנִתַּתִּי לְךָ
מג		מִהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: שְׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּךָ וְרַעֲיֶךָ הַיֹּשְׁבִים לִפְנֶיךָ כִּי־אֲנֹשִׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־הִנֵּנִי מִבֵּיא
מד		אֶת־עַבְדִּי צֶמַח: כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֶבֶן
מה		אֶחָת שְׁבַעַה עֵינַיִם הִנֵּנִי מִפֶּתַח פֶּתַחָה נֹאם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי
מו		אֶת־עֵזֶן הָאֶרֶץ־הַהִיא בַּיּוֹם אֶחָד: בַּיּוֹם הַהוּא נֹאם יְהוָה צְבָאוֹת
א	יז	תִּקְרָאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גִּפֶּן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה: וַיָּשָׁב הַמֶּלֶאךָ הַדִּבֵּר בִּי וַיַּעֲיִרְנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ: וַיֹּאמֶר אֵלָי מָה אַתָּה רֹאה וַיֹּאמֶר [וַאֲמַר] רֹאיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה
ב		עַל־רֹאשָׁהּ וּשְׁבַעַה נִרְתִּיהָ עָלֶיהָ שְׁבַעַה וּשְׁבַעַה מוֹצָקוֹת לַנֹּרוֹת
ג		אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ: וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיְמִין הַגִּלְגָּה וְאֶחָד
ד		עַל־שְׁמֹאלָהּ: וְאֵעַן וַאֲמַר אֶל הַמֶּלֶאךָ הַדִּבֵּר בִּי לֵאמֹר מָה־אֵלֶּה
ה		אֲדֹנָי: וַיַּעַן הַמֶּלֶאךָ הַדִּבֵּר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלָי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה־הֵמָּה
ו		אֵלֶּה וַאֲמַר לֹא אֲדֹנָי: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלָי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה
ז		אֶל־זֶרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא כִחִיל וְלֹא כֹכַח כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה
		צְבָאוֹת: מִי־אַתָּה הָרֹגֵד הַגָּדוֹל לִפְנֵי זֶרְבָבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא

אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תִּשְׁאֹת תָּזֶן לָהּ: הַסְּפָרִים וְהַאֲשֻׁכִּים מִסֵּימִים כֹּאן

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: יְדֵי זָרְבָּבֶל יִסְדּוּ הַבַּיִת הַזֶּה וַיִּדְּיוּ יְיָ

תִּבְצַעְנָה וַיִּדְעַתְּ כִּי־יְהוָה צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם: הַתִּימָנִים מִסֵּימִים כֹּאן